

LEGYESBÉNYE

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ	2
BEVEZETÉS	2
ÖRÖKSÉGÜNK	2
Épített értékek	2
Természeti értékek	2
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK.....	2
Történeti településrész.....	2
Új, átalakuló településrész.....	2
Külterületek, beépítésre nem szánt területek.....	2
AJÁNLÁSOK	2
Történeti településrész.....	2
Új, átalakuló településrész.....	2
Közterületek településképi útmutatója.....	2
Beépítésre nem szánt területek	2
JÓ PÉLDÁK.....	2
Épületek, épített részletek.....	2
Sajátos építményfajták	2
IMPRESSZUM	2

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Az 1600 lakosú Legyesbénye a Tokaj Történelmi Borvidék és Kultúrtáj Világörökség védőzónájának déli részén helyezkedik el.

Az évszázadok óta töretlen hagyományokkal rendelkező, szőlőművelésre és növénytermesztésre alapuló életforma iránt érdeklődők már itt, a védőzónában bepillantást nyernek a tokaj-hegyaljai táj és a sokszínű kulturális hatásokon alapuló civilizáció kölcsönhatásából létrejövő terület értékeibe. A község már ezer évvel ezelőtt is lakott formájú település volt.

A középkorban a környék az Abák birtoka volt. Legyesbényét az 1330-as években említik először, Begna néven, később Egyházsbénye néven. Plébániája már a 14. században fennállott.

1567-ben a törökök elpusztították a települést. Rákóczi Zsigmond a szerencsi várkapitánynak, Békési Jánosnak adományozta, aki új lakókat telepített az elnéptelenedett faluba, a 17. században a Rákócziak birtoka. 1711 –ben a többi Rákóczi- birtokkal együtt a települést is elkobozták, a kincstár tulajdona lett. A 18. században épült a református templom.

Napjainkban Legyesbénye folyamatosan fejlődik. 2001-ben kiépült a földgázvezeték. Új intézmények jöttek létre, mint a csecsemőgondozó, könyvtár, múzeum, kastély, nemzeti park.

A katolikus templom belsője az egyik legszebb kialakítású látványosság, a megye községi templomai között.

A fenti építészeti örökségekkel tisztelgünk és emléket állítunk őseinknek, a nemzetnek és a kereszténységnek, melyek egyben vonzó turisztikai látványosságok is. Ahhoz hogy az itt lakó emberek boldogok és elégedettek legyenek, erőnkhez mérten mindent megteszünk. Elsősorban munkahelyek teremtésével szeretnénk ezt elérni és megvalósítani.

Hlivják László

polgármester

BEVEZETÉS

Országunkban jelentős gazdasági és társadalmi fejlődési folyamatok figyelhetők meg napjainkban. A fejlődésben benne van a korszerűség igénye, azonban a korszerűség és az „új” megteremtésével egyidejűleg mindannyiunk kötelessége és felelőssége meglévő értékeink tiszteletben tartása, megőrzése.

Szűkebb értelemben vett környezetünk, azaz házunk, kertünk kialakítása és védelme mellett, talán még fontosabb feladatunk egész településünk, utcáink, tereink, épített és természeti környezetünk értékeinek védelme; tehát környezetünk minőségének javítása mellett annak megóvása is. Ez a követelmény még erősebben jelentkezik a világörökségi védettséget élvező területeken, így Tokaj-Hegyalja 27 településén is, mind a belterületeket, mind a külterületeket illetően.

A Tokaj-Hegyalja világörökségi terület településeire készülő Településképi Arculati Kézikönyvek településképi szempontból rendszerezik településeinket, irányt mutatnak a lehetséges fejlődés számára.

Készítésük során felhasználtuk a világörökségi védettséget szabályozó alapidokumentumok, törvények, kormányrendeletek előírásait, szellemiségét, melyek a teljesség igénye nélkül az alábbiak:

A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény - Világörökségi törvény

A Világörökségi törvény rögzíti a világörökséggel kapcsolatos alapfogalmakat, melyek közül talán a legfontosabb az alábbi fogalommagyarázat.

Kiemelkedő egyetemes érték: „A világörökségi helyszín által megtestesített érték, ami kivételessége és páratlansága miatt nemzetközi szempontból is kiemelkedő és egyedi kulturális örökségi, illetve természeti jelentőséggel bír, ennél fogva folyamatos megőrzése és védelme az egész emberiség, a jelen és jövő generációi számára kiemelkedő fontosságú”

A törvény a világörökségi terület védelmét közérdeknek tekinti, és meghatározza a legfontosabb szempontokat.

Alapgondolata szerint a világörökségi terület használata, bemutatása és fejlesztése során meg kell őrizni a helyszín eredeti értékeit, annak egységes látványát, hitelességét, a címhez méltó funkcióját, jellegét.

485/2016. (XII. 28.) Kormányrendelet – Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi kezelési tervéről

Konkrétan meghatározza és rendszerbe foglalja a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értékeit, azok attribútumait, a környezeti, természeti, klimatikus értékeket és azok adottságait kihasználó szőlőművelést és borkultúrát, valamint az ezzel párhuzamosan kialakult tájkaraktert, településkaraktert, a kulturális örökség értékeit, a pincerendszereket.

Céljaul tűzi ki ezen egyetemes értékek sértetlen és hiteles megőrzését, a sértő vagy veszélyeztető állapotok megelőzését, megszüntetését.

Meghatározza a célok eléréséhez szükséges stratégiát és annak intézményrendszerét, melyek a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács, a Világörökségi Gondokság, a Tájgondnokság, a térségi főépítész, a települési főépítészek, a tájegységi tervtanács.

A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény

Meghatározza az önkormányzatok településkép-védelmével kapcsolatos feladatait, a Településképi Arculati Kézikönyvek készítésével és a Településképi Rendeletek megalkotásával kapcsolatos szabályokat, a reklámok elhelyezésének településképet érintő szabályrendszerét.

További vonatkozó jogszabályok:

- **314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet** a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről
- A kulturális örökség védelméről szóló **2001. évi LXIV. Törvény**
- **496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet** a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

Látkép az emlékparkból – Legyesbénye külterülete

Településképről beszélve a legtöbb embernek a közterületek megjelenése, rendezett, esztétikus kialakítása jut eszébe. A településkép azonban sokkal több ennél, és sokkal több elem alakítja. A legmeghatározóbbak ezek közül maguk az épületek, amik településeinken túlnyomórészt magánkézből vannak. Ebből következik, hogy a településkép megjelenése legnagyobbbrészt nem is az önkormányzaton múlik, hanem magukon a lakókon: ha a saját házát, kertjét, kerítését mindenki megfelelően alakítja ki, akkor az egész település szebb lesz.

Sokszor lehet hallani az ellenvetést, hogy a szépség szubjektív. Az építészeti szépségre ez nem feltétlenül igaz: gondoljunk csak arra, hogy általában nincs vita az emberek között arról, hogy melyik város szép és melyik nem. Ez nem lenne lehetséges, ha az építészeti szépség valóban szubjektív lenne.

A települések képét, szépségét nagy mértékben az épületek formálják. Ezért nem mindegy, hogy egy településen hogyan építkezünk. Ahogy a hétköznapi életben is mindig igyekszünk az alkalomhoz megfelelően öltözködni, úgy egy adott településen is úgy érdemes építkezni, ahogy a település kialakult képe, építészeti hagyományai azt megkívánják: ez az egész közösség érdeke. Ez sajnos azonban nem mindig könnyű. Ebben próbál ez a kézikönyv segítséget nyújtani. Legyesbénye bemutatásával, építészeti, természeti értékeinek felvonultatásával szeretne jó, követendő példákat állítani azok számára, akik építeni, felújítani, átalakítani, bővíteni szeretnének a faluban. A szépség ugyanis helyzetfüggő is: ami szép az egyik helyen, nem biztos, hogy az a másik helyen is. A cél az, hogy Legyesbénye meglévő értékeit úgy bővítsük, hogy megőrizzük őket; hogy utódainkra olyan települést hagyjunk örökölni, amit ők is méltónak tartanak majd a megőrzésre.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

A települések épített örökségéről szólva építészként, műemlékvédelmi szakmérnökként többször találkozom olyan véleményekkel, hogy az esetlegesen nem túl jó állapotú régi épületek nem szépek. Egy épület nem pusztán attól lesz szép, hogy frissen van felújítva. Ne tévesszen meg minket, ha málló vakolatot vagy hézagos cseréptetőt látunk egy házon: ezek felújítása, cseréje sokkal egyszerűbb, mint egy új ház építése; és ha felújítunk egy régi épületet, azzal az örökségünket is ápoljuk. Éppen ezért a kézikönyv készítése során bátran választottam illusztrációnak olyan épületekről készült fotókat is, amiknek építészeti értéke kétségtelen, de jelenleg kisebb-nagyobb felújításra szorulnak.

LEGYESBÉNYE BEMUTATÁSA

Általános településkép, településkarakter

Legyesbénye Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a történelmi Zemplén vármegye déli részén fekszik. Az Alföld és az Északi-középhegység találkozásának vonalán helyezhető el, közelebbről három kisebb tájegység – Hegyalja, Harangod vidéke és Taktaköz - peremén található település. Északról és keletről a Szerencsi-dombság déli vonulatai, a Fuló-hegy és a Nagy-hegy határolják. Dél felé a táj arculatot vált, teljesen nyílt a környék legnagyobb folyója, a Takta folyó irányába.

Keletről Bekecs és Szerencs, dél felől Bekecs külterületei és Taktaszada, nyugatról Megyaszó, észak felől pedig Monok községek határolják. A megyeszékhelytől, Miskolctól 30 kilométerre fekszik.

Legyesbénye Bekecs községgel mára gyakorlatilag összenőtt. A településhez tartozott Alsógilip, Felsőgilip, Előtelek, Kőkutlapos, Kiskővágó és Kismajor tanyák. Ma legnagyobb méretű tanyája a Béke-tanya, ami a faluba keletről bejövő út mentén helyezkedik el. A két világháború között a legyesbényei körjegyzőséghez tartozott Bekecs. Lakosainak száma mintegy ezerötyszáz fő.

A település a 37-es főútvonalról leágazó alacsonyabb rendű közúton jól megközelíthető.

Tengerszint feletti magassága 120-140 m. Északról és keletről a Szerencsi-dombság déli vonulatai, a Fuló-hegy és a Nagy-hegy dombjai közé ékelődik be, a település külterületét a Gilip-patak szeli ketté. Bár több kisebb patak található rajta, mindezek ellenére inkább száraz, vízhiányos a terület. A Nagy-hegy dombjaira felsétálva, a Monoki úton végighaladva jól látható, hogy a település a sík-és dombvidék határán kialakult, annak adottságaihoz igazodó többutcás, elágazó falu.

Legyesbénye neve az évszázadok hosszú során különféle változatú alakban szerepel. A település nevét először az 1332-37-es pápai tizedlajstromban említik Begna vagy Begne néven. 1374-ben Eghazas Benye illetve Al Felbenye elnevezésekben szerepel.

Egyházas hely, templommal rendelkező, tehát nem jelentéktelen település. Eghazas Benyeként a XVI. századi dézsmá összeírásokban is előfordul. A XIV-XV. század fordulójától az Al-Felbenye mellett pedig felbukkan a Mezőbenye alak is, ami XVIII. századi falupecséten is ugyanígy látható. Legyesbenye néven először 1552-ben találjuk, a XVI-XVIII. században párhuzamosan említik mindkét alakban.

Első ismert birtokosa a XIV-XV. század fordulóján Bényei, vagy Mezőbényei Kázmér fia Tamás. I. Zsigmond 1404-ben Perényi Péternek adta új adományul Mezőbényét. 1405-ben Perényi átadta Kisémeti Sándornak, Miklósnak és Lászlónak a két birtokot. A XVI. században egy része a tokaji, egy része a regéci uradalomhoz tartozott, de részben köznemesek is birtokolták. Egy része a XVI. század végétől, mint a tokajiból kiszakított szerencsi uradalom tartozéka, előbb zálog-, majd örökbirtokként a Rákócziaké.

Zalay Andornak volt itt nagyobb birtoka és csinos, kényelmes úrilaka, melynek régebbi részét a tulajadonos nagyapja emeltette, az újabb részét pedig Zalay Andor 1901-ben építtette.

A helyi hagyományok szerint 1241-ben a tatárjárás idején a Fuló-hegy Kőlyukalj nevezetű barlangjába menekültek a község lakói könnyű védhetősége miatt. A községet 1567-ben a törököktől elpusztított helyként említik. 1641-ben már újra lakott, de 1646-ban ismét elpusztították. Még 1730-ban is lakatlan, pusztta helyként említik, csak a XVIII. században települt újra. A falubeliek szerint a „régí Bénye” nem is a mai falu helyén volt, hanem lejjebb a síkságon, ez a település csak a "törökker" után keletkezett.

A falu lakossága hegyaljainak vallja magát, de ez sem történelmileg, sem földrajzilag sokáig nem volt egyértelmű. Hosszú évszázadok alatt alakult ki, változott meg és véglegesült a pontos, körülhatárolható terület, amit ma Tokaj-Hegyaljának nevezünk.

A Tokaji borvidék vagy más néven Tokaj-hegyaljai borvidék a világ első zárt borvidéke 1737 óta. A területet az UNESCO Világörökség Bizottsága, mint kultúrtáját 2002-ben világörökségi védelem alá helyezte. Legyesbénye község Hegyalja pufferzónájához, védőövezetéhez tartozik. Az 1737. évi királyi leiratban azonban még hiába keressük a község, vagy egyéb Szerencs környéki községek nevét. A hegyvidék szőlőinek újraterelése után, jelentősen kiszélesedett a borvidék, már nemcsak a „Sátorhegytől a Sátorhegyig” terjedő hegylanc alkotja – ahogy a régi mondás tartja –, hanem a tulajdonképpeni hegyaljai hegylancra kívül eső Bekecs, Szerencs, Monok, Golop, Legyesbénye, Szőlőske szőlőtermő területei is ide tartoznak. Először 1873-ban vált a borvidék részévé, majd újra az 1885-ös filoxéria járvány után sorolták a hegyaljai települések közé.

Hegyalja nemcsak földrajzi értelemben, hanem gazdasági fejlődésében is elkülönülő tájegység. A XVI. századtól gazdasági fejlődésében eltérő utat járt be a környező területekhez képest. Fejlődése a szőlő- és bortermelésen alapult. A szőlőtermesztés nagy munkaerő igényt támaszt, nem véletlen tehát a megnövekedett népességű területen a településfejlődés.

Szerencs közelsége miatt a két település történelme és fejlődése nem választható el egymástól. Legyesbénye karakterét részben a Fuló-hegy és a Nagy-hegy vonulatai, részben a Gilip-patak határozza meg. A település gerincét a Rákóczi utca jelenti, amit a Kossuth Lajos utca és a Dózsa György utca keresztezi. A dél-nyugati falurész a Gilip-patak mellé települt, déli határát ma is ez jelenti. Leginkább a Hunyadi utca vonalvezetésén figyelhető meg, miként követi az utca a patakmeder irányát.

A település északi bejáratát nagy uralkodóink szobrai őrzik. A Rákóczi utca és a Monoki út által közrefogott északi tömbben a telkek kisebb méretűek, az épületek sűrűbben állnak. Az északi településrész felkúszik a hegyoldalra, ezzel szemben a déli rész szinte síknak tekinthető.

A telkek általában hosszúak, keskenyek és szabályos formájúak, a délen lévő új telkek egyenletesebb kiosztásúak, utcái szabályosak. Többségében észak-déli irányúak. Jellemző beépítési mód az oldalhatáron álló, fésűs beépítés.

Legyesbénye esetében nem beszélhetünk teljességében egységes karakterről, de a különböző típusú falurészeket könnyen elkülöníthetjük egymástól. A település történeti magjában kialakult lakóterületet a különböző korok épületei színesítik. Az épületállomány viszonylag nagy része 1920 előtt épült hagyományos falusi ház, ezek többsége a település központjában helyezkedik el. Az épületek nagy százaléka az 1960-as évek után épült négyzetes alaprajzú, sátoztetős lakóházakból, valamint az 1970-től napjainkig épült változatos megjelenésű lakóépületekből áll. A házak nagy része telekhatárra épült, kis előkerttel, több telken melléképület is létesült.

A települést nyugat felől elhagyva közelíthető meg a Béke-tanya, szomszédságában egyéb gazdasági épületekkel.

A település közigazgatási területe nem egyezik meg a falu határaival, a külterület többszöröse a falu beépített területének. Nagy részén mezőgazdasági tevékenység folyik, északon a Fuló-hegy domboldalain a szőlőültetvények képe meghatározó.

Legyesbényei általános iskola (fotó: Sivák Lajos)

Fő intézményei a Kossuth Lajos utca és a Dózsa György utca kereszteződése mentén állnak. A település egymással szemközt lévő templomait már messziről látni, közelükben helyezkedik el a község háza, a pipamúzeum, az általános iskola épületei és az óvoda is. Központjában a lakóépületek mellett üzemi épületek helyezkednek el, déli részén szarvasmarha tenyésztőtelep működik.

Jelentős ipari épületek települtek Legyesbénye déli határába, valamint a Béke tanya környékére. De nemcsak itt vannak jelen, hanem a lakóterületre is beékelődtek. Elválasztásuk a későbbiekben fontos a településkép szempontjából.

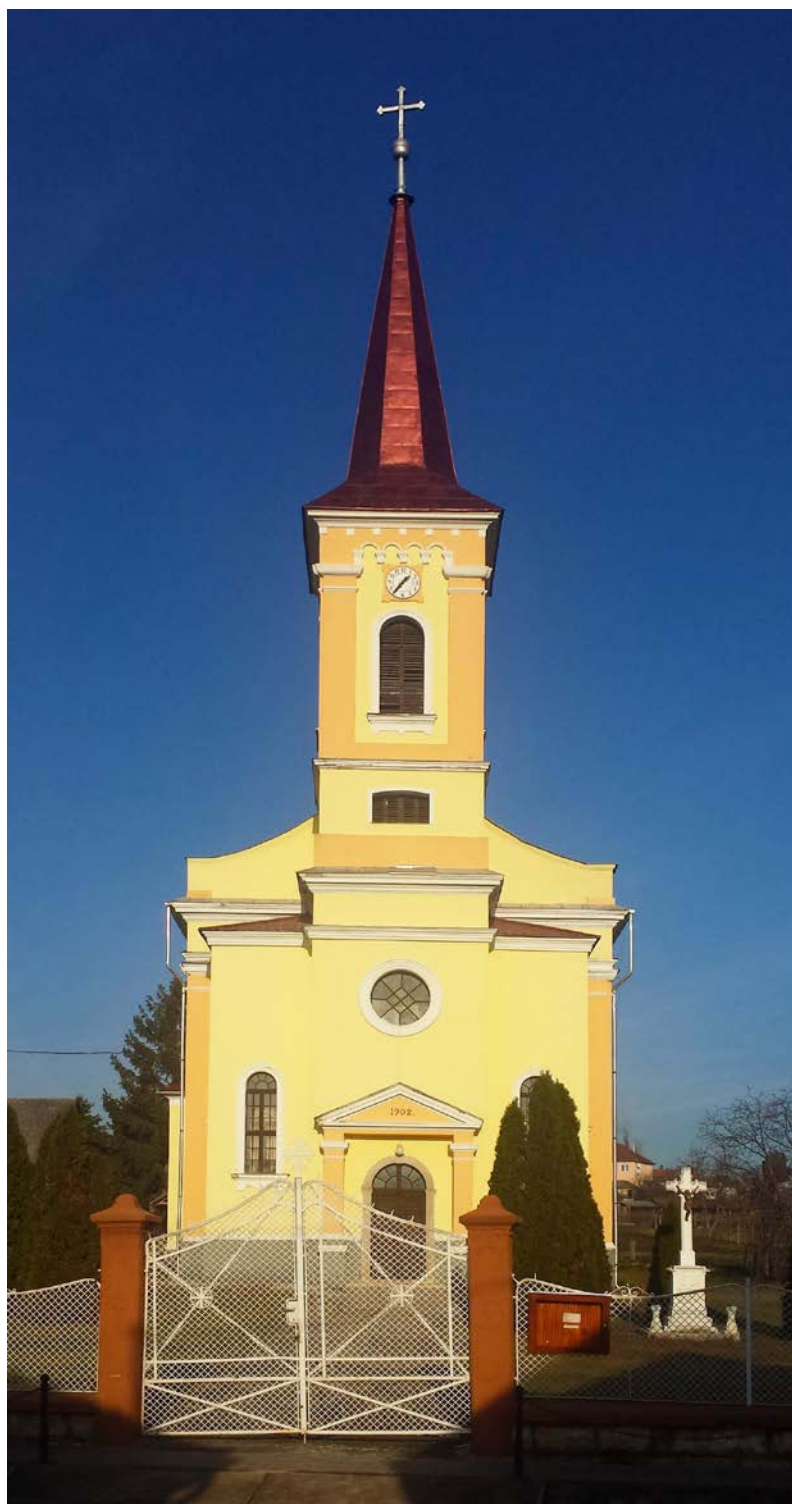
ÖRÖKSÉGÜNK

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Épített értékek

A településen a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal megállapítása szerint műemléki épület nincs, de helyi védelem alatt álló épületekben bővelkedik. Ezeknek az épületeknek a beépítési módját, tömegét, tetőformáját, homlokzati kialakítását meg kell tartani.

Legyesbénye egyik legfontosabb építészeti emléke a Jézus Szíve római katolikus templom. A település főutcájában helyezkedik el, könnyen megközelíthető. Bejárata felett olvasható 1902-es építésének dátuma. Egy főhajós, szépen felújított, díszes kialakítású templom. A templomkert rendezett, a templom előtt két oldalt egy fészület és egy milleneumi emlékmű áll.

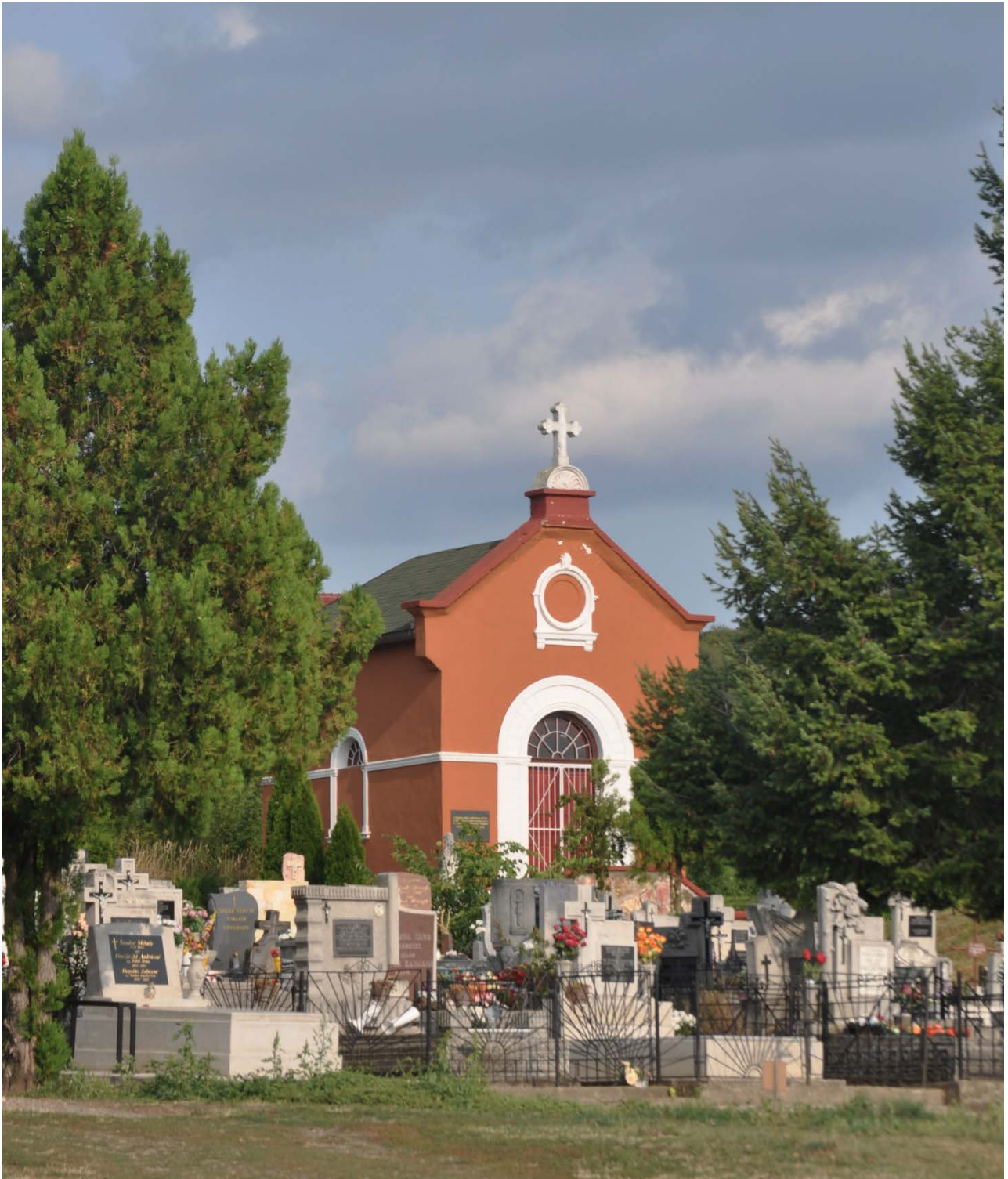

(fotó: Sívák Lajos)

A települést azonban két torony is őrzi, a katolikus templommal szinte szemben helyezkedik el a református templom.

A templom egy főhajós, nem csatlakozik hozzá mellékhajó, sem kereszthajó. A bejárat előtt faszerkezetű előtetőt alakítottak ki, amin bronz kakas, illetve az 1899-es évszám olvasható.

Legyesbénye határában, a temető közepén egy felújított kápolna áll. Téglalap alaprajzú, a bejáráshoz két oldalról lépcső vezet fel. A kápolna körül fekszik a régi temető.

A Pipamúzeum épülete az egykori Zalay-kastély mintájára épült

A település központjában állt a korábbi földbirtokos kastélya, a Zalay-kastély, ami mára teljesen elpusztult. Mintájára 2007-ben borházat építettek, ma Pipamúzeum működik benne.

Legyesbényén több, jó állapotú hagyományos népi lakóház áll ma is, több közülük az egyedi tájértéket gazdagítja.

A falusi házak jellegzetessége a kerek kút. Szépen rendben tartott darabjait nemcsak az udvarokban csodálhatjuk meg, hanem a település közterületein is.

Hegyalja arculatának meghatározó építészeti elemei a lyukpincék. Hangulatos pincesorok nemcsak a település határában, hanem főutcájában és mellékutcaiban is megtalálhatók. A pincék formailag hasonlóak, terméskőből rakott homlokzatukon vaspántos faajtó van, összképük harmonikus.

Legyesbénye határában idilli, pusztai hangulatot idéző kép tárul a szemünk elé – gémeskút mellett legelésző tehének. Több, ma is használatban lévő gémeskút van a településen, villás faáguk a külterület karakterének meghatározó eleme.

A település nyugati bejáratánál egy emlékpark foadja az érkezőt. Szent István, Szent László és Mária szobrai őrzik a település határát. A szabadtér park másik fő része a kőkönyvtár Hegyaljához és a borvidékhez kapcsolódó idézetekkel, versekkel.

Kőlyukalj barlang

Természeti értékek

A Fuló-hegyre a szőlősorok között felkaptatva nemcsak a falu egyedülálló panorámája tárul elénk, hanem a falu történelmében nagy szerepet játszó barlang is. A Fuló-hegy barlangjai már a bronz korban is lakottak voltak, számos régészeti lelet utal erre. A helyi hagyomány szerint a tatárjárás idején a helyi lakosok búvóhelyként használták. A Fuló-hegy mellett a Majos-hegyről nyíló panorama is egyedülálló, a tokaji Nagy-hegy, a Taktaköz és a Harangod síkság tárul elénk.

Gilip-patak

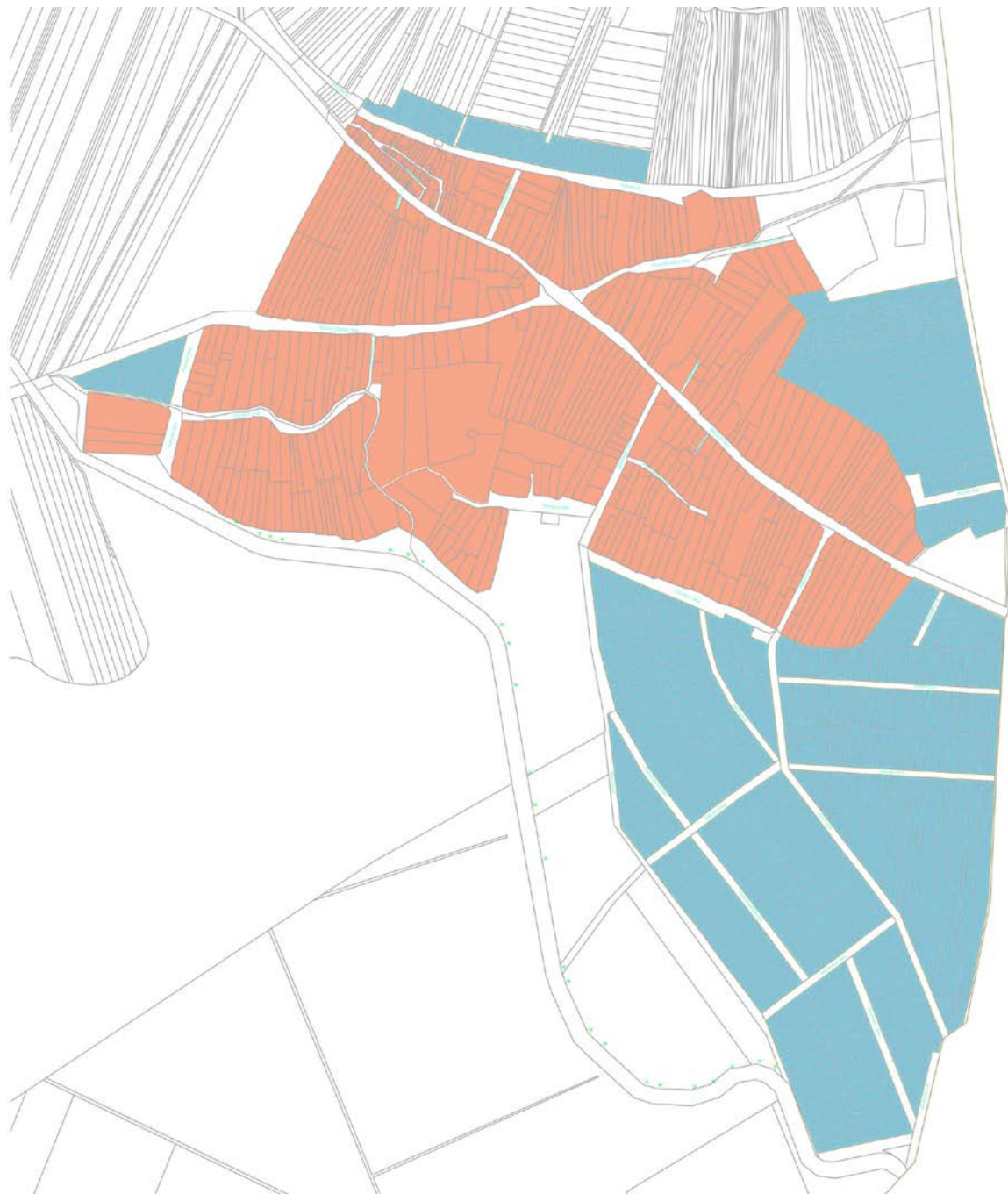
Legyesbénye területe műemléki történeti táj, a Tokaj-hegylajai történelmi borvidék világörökségéhez tartozik. Országos védelem alatt álló kiemelt természeti érték a Kígyós-halom, ami a település külterületének dél-nyugati határában fekszik.

Legyesbénye külterületének vízrajza gazdag, a Gilip-patak és a Harangod-patak folyik rajta keresztül.

Az országos természetvédelmi oltalom alatt álló területek, a Natura 200 területek, az Országos Ökológiai Hálózat és a Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezete településképi szempontból meghatározó területek.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRSZEEK

eltérő karakterű területek lehatárolása a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

 Beépítésre nem szánt terület

 Történeti településrész

 Új, átalakuló településrész

Történeti településrész

A történeti településrész Legyesbénye eredeti, történelmi településmagja. Legrégbbi területe a Rákóczi, a Dózsa György és a Kossuth utat foglalja magába.

A II. katonai felmérés kataszteri térképén már felismerhetők a mai Hunyadi, Ady Endre, Széchenyi, Táncsics Mihály és Deák utcák.

A településrész területén sík és lejtős részeket egyaránt találunk, a település északi és keleti része a domborzati viszonyok miatt déli irányba lejt. Egy-egy utca a patakmeder vonalát követi. A telkek közel azonos kiosztásúak, az észak-keleti falurészen azonban besűrűsödik.

Jellemző az oldalhatáros beépítés, ennek két típusa jelenik meg. Gyakoribb típus az utcától előkerttel elválasztott épület, de emellett az utcafrontos beépítés is megjelenik.

Döntően földszintes, utcára merőleges tetőgerincű, egyszerű tömegű és tetőformájú épületek állnak ezen a településrészen. Az utca vonalára merőleges épületek jellegzetessége a tornácos vagy az udvar oldalán széles kiülő ereszes kialakítás.

A falukép megőrzését segíti, ha az épület oromzattal vagy kontyolt tetővel fordul az utca felé.

Ajánlatos a lakóház közvetlen környezetében lévő épületek tetőhajlásszögének alkalmazása. Ez a településrészen jellemzően 35–45 fokos, így nem árnyékolja sem a szomszéd, sem a saját telket. További előnye még a beépíthetőség, valamint nemcsak esztétikailag, de szerkezetileg is jól működik (nem ázik be). A magastető déli oldalára napkollektorok is kiválóan telepíthetők, de figyeljünk arra, hogy csak az épület hátsó, az utcától távolabbi részére tegyünk ilyet. A tető héjalása jellemzően égetett cserép. Ettől eltérni a történeti településrész en nem ajánlott.

Célunk a hagyományos utcakép megőrzése az eredeti építészeti elemek megtartásával, de a mai komfortigények kielégítésével. Az új épületek könnyen illeszkedhetnek a nyugodt utcaképbe, ha visszaköszönnek rajtuk a történeti településrészre jellemző építészeti jegyek.

Az utcai kerítések nagy része áttört, fából, fémből vagy kőből készült. Az áttört kerítés ajánlott, ami nemcsak belátást enged a magánkertek zöldfelületére, hanem levegősebbé és világosabbá teszi a kertet. A településrész jellegzetes eleme a feltehetően helyi építőkövekből rakott telekhatáron lévő kőfal. Új kerítés építésénél azonban érdemes átgondolni annak anyagát, zártságát.

A melléképület kialakítása hasonló a főépülethez

A kertes házak elengedhetetlen eleme a megfelelő tároló, melléképület. A megfelelő alkalmazhatóság miatt ajánlatos a melléképület együtt tervezése a főépülettel. Hagyományosan két megoldás van melléképületekre. Ha a telek elég széles, akkor a különálló melléképület kerülhet a telek házzal átellenes oldalára, utcafrontra és a házzal párhuzamos gerincű tetővel. Ha a telek ezt a kialakítást nem teszi lehetővé, akkor a melléképületet a ház hátuljába, mintegy a házat folytatva kell felépíteni. Más anyaghasználattal, alacsonyabb tetőgerinccel lehet a lakóháztól megkülönböztetni, ahogy erre több régi példa is van a településen.

A történeti településrészt területi építészeti örökség védelmére javasolt területként szükséges kezelni.

Pincék – mint Hegyalja több településén – nem csak a falu külterületén jelennek meg, hanem a történelmi településrész arculatának egyik legfontosabb karakterformáló eleme. A település pincéinek kőből rakott homlokzata formailag hasonló. Ajánlatos követni a természetes anyaghasználatot. A pincék jellegzetes eleme a pácolt vagy festett, egyedi vasalatokkal ellátott keményfa ajtó. A pinceajtók színezésénél a földszínek alkalmazása javasolt.

Az utcától jelentősen hátrahúzott pince megbújjik a növényzet között

Új, átalakuló településrész

Az új, átalakuló településrész területét a település északi részének kivételével szinte teljesen síknak tekinthetjük. A település déli részén az utcák még igazodnak a Gilip-patakhhoz, ami természetes határként öleli körbe Legyesbényét. Az utcaszerkezete azonban szabályos, a lakóterülete nagyjából azonos telekkiosztással rendelkezik. Az épületállomány nagyon változatos: megtalálhatóak egy és kétszintes, téglalap vagy négyzetes alaprajzú, nyereg- vagy sátortetős lakóházak is. Koruk változatos, de a 20. század közepétől épült, illetve felújított épületek dominálnak.

A tömeges lakásépítés időszakában épült a település lakóépületállományának jelentős része. A különböző időszakokban különböző típusú épületek valósultak meg. A településen két jellemző típus is megjelenik. A terület nagy részén négyzetes alaprajzú, földszintes, sátortetős családi házakat (ún. kockaházakat) találunk, melyek szinte csak színükben vagy homlokzati díszítésükben különböznek egymástól. Tömeges megjelenésük meghatározó az utcakép szempontjából.

A másik típus az utcára oromfalas kialakítású lakóépület. Nyeregtetős, ami lehetőséget ad a tetőtér kialakítására. Homlokzatát úgy kell kialakítani, hogy síkjában elvéve legyenek erkélyek, loggiák, mivel ezek tradicionálisan nem részei a település építészeti hagyományának. Az ablakok elhelyezkedését és méretét úgy kell kialakítani, hogy a benapozást biztosítsák, de arányuk a ház léptékét figyelembe vegye.

Az Árpád utca lakóépületei

A területen lévő lakóépületek a történeti településrészhez hasonlóan oldalhatáros beépítésűek. A telepítés mellett a magastető olyan elem, ami minden épületre jellemző. A magastetők dőlésszöge szintén a történeti településrészhez hasonló, 35–45 fok közötti. A tetőidomok, tetőformák változatosak, néha egy utcán belül is. A háztetők fedésének anyaga is kevésbé egységes, mint a történeti településrészen. Jellemző itt is a cserépfedés, de nagyon sok a műpalával fedett ház is.

A kertes házak elengedhetetlen eleme a megfelelő tároló, melléképület. A megfelelő alkalmazhatóság miatt ajánlatos a melléképület együtt tervezése a főépülettel. Tárolókat, garázsokat egyaránt találunk az utcafronton és a házak folytatásaként, oldalhatárra épülve.

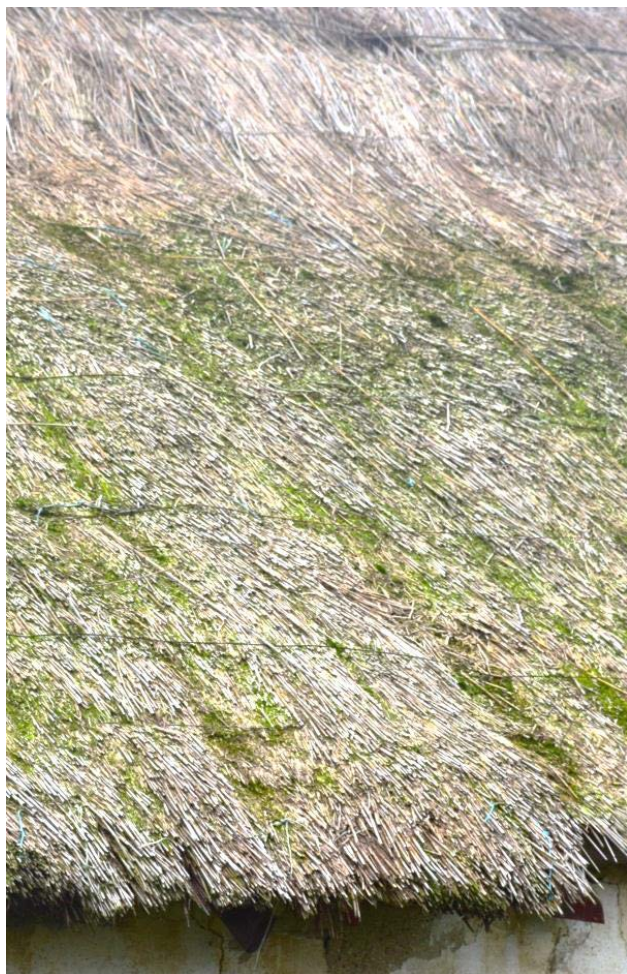
A hagyományos tornác élményét fedett terasz kialakításával idézik meg és teszik az építők kellemessé és hasznossá. A fedett terasz ugyanis nyáron árnyékol, így hűvösen tartja a házat, míg télen beengedi a laposan érkező napsugarakat.

Az utcai kerítések nagy része fából vagy fémből készült. Az áttört kerítés ajánlott, ami nemcsak belátást enged a magánkertek zöldfelületére, hanem levegősebbé és világosabbá teszi a kertet. A teljesen zárt utcai kerítés erre a településrészre sem jellemző.

Az új, átalakuló településrészt általános besorolású területként szükséges kezelni.

Külterületek, beépítésre nem szánt területek

Legyesbénye külterületeinek túlnyomó része beépítésre nem szánt terület. A néhány kivételt a szabályozási terv tartalmazza (Béke-tanya, tehenészet), ezeken a helyeken mezőgazdasági épületek vannak.

A tanyák, majorok a korábbi tanyás területekből jöttek létre, a korábbi katonai felméréseken is kivehetők. Ezekből a szocializmus idején téeszek, állattenyésztő telepek lettek. Jellemzően ma is mezőgazdasággal vagy állattartással foglalkoznak rajtuk. Ma magánkézben vannak.

A Béke-tanya területén jelenleg növénytermesztéssel foglalkoznak, építményeit raktározásra használják.

A gazdasági épületek mellett egy tornácos lakóépület is áll. A tanya területén egy bontásra ítélt tárolóépület is található, aminek nádfedése elűt a helyi hagyományoktól.

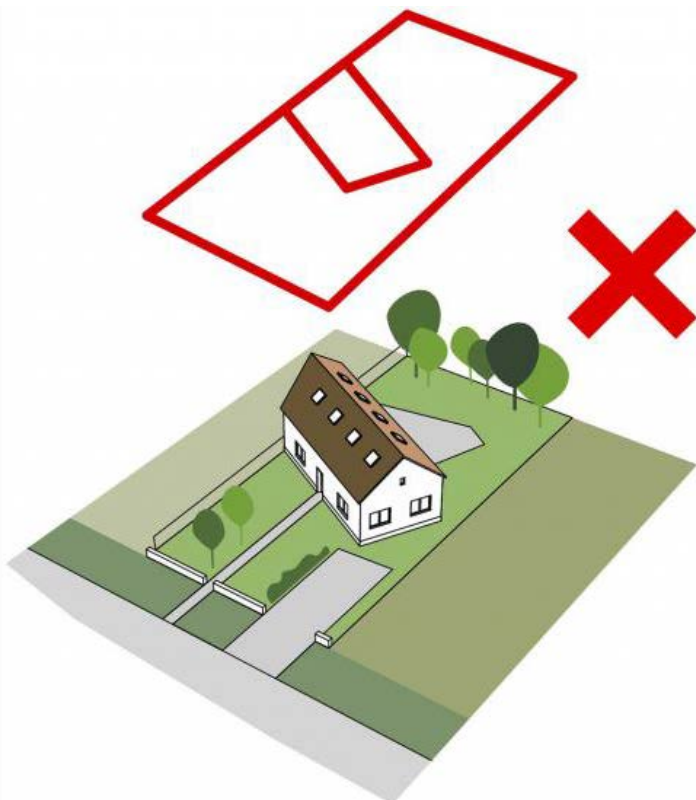
Gazdasági területeken a szabadon álló beépítés megengedett.

AJÁNLÁSOK

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

Történeti településrész

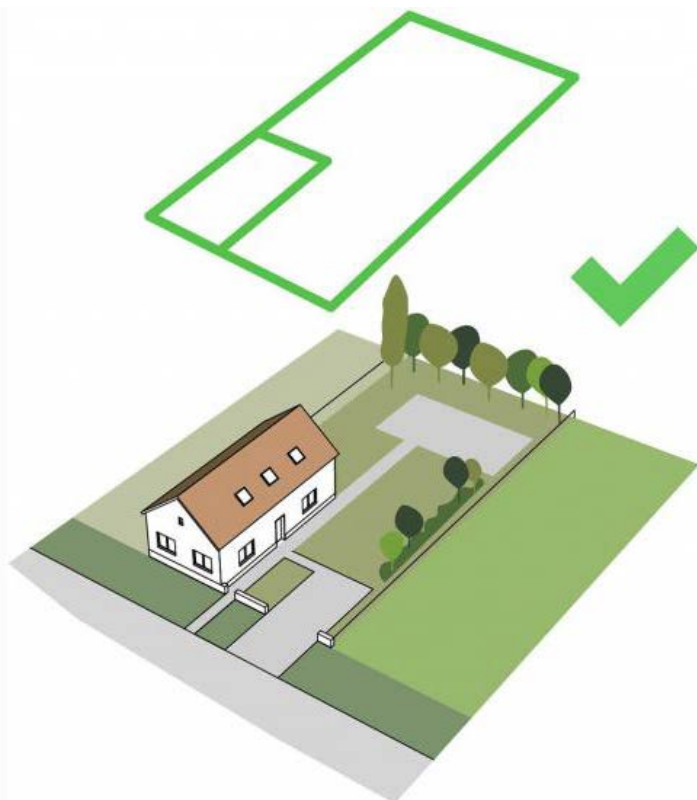

Telepítés

A település történelmi központjában a családi házak oldalhatáron állnak, az utcára merőlegesen, attól kis előkerttel elválasztva.

Az ettől való eltérés nem javasolt, a szabadonálló beépítés, a nem utcára merőlegesen elhelyezett ház és a telken nagymértékben hátrahúzott telepítés nem illeszkedik a településképhez.

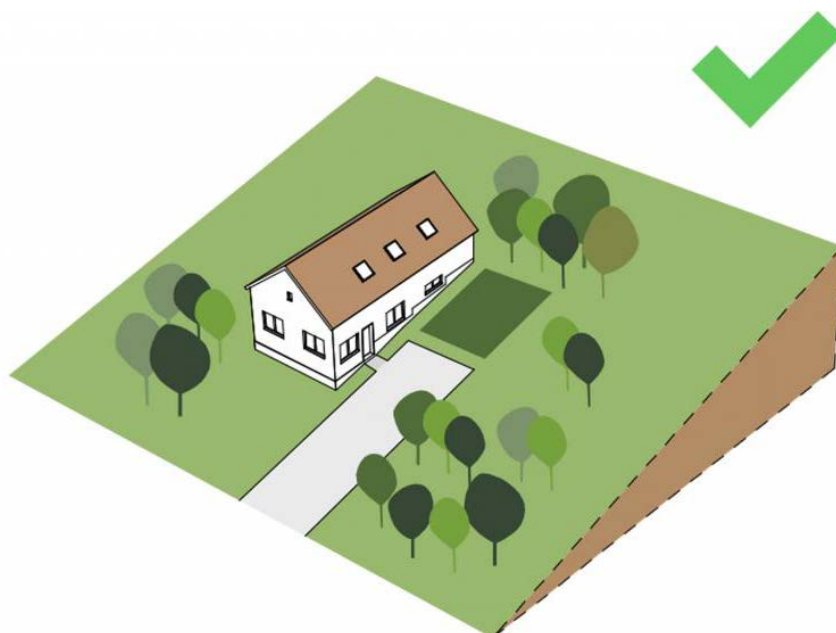
Nem ajánlott telepítés: a telken ferdén, szabálytalanul elhelyezett ház.

Ajánlott telepítés: oldalhatáron álló ház kis előkerttel.

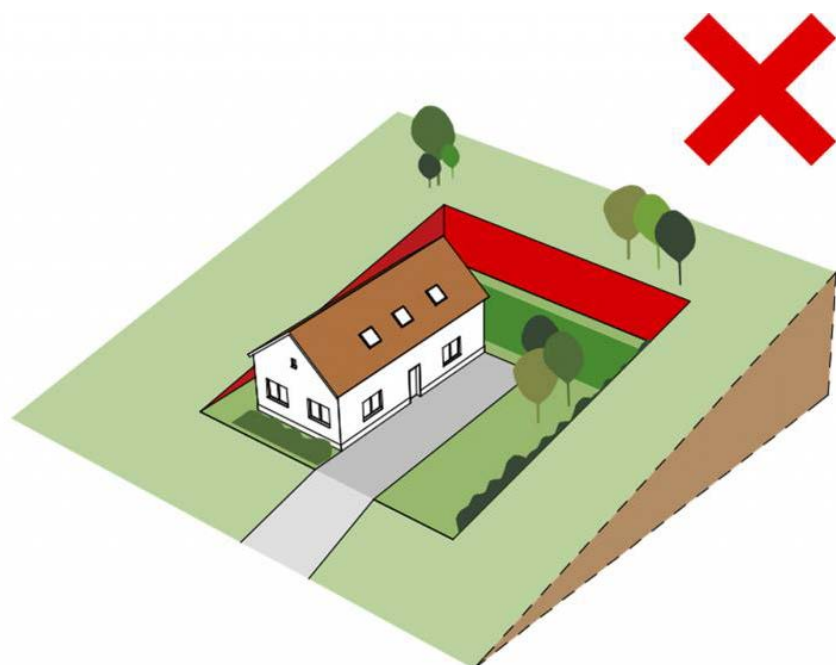
Terepalakítás

A történeti településrész területének északi részén viszonylag sok lejtős telek helyezkedik el, ami tervezésnél kihívást jelenthet. Azonban a telek adottságaihoz igazodva a táj megváltoztatása nélkül is lehet lejtős terepre házat illeszteni. Építészeti eszközök alkalmazásával a házat igazítjuk a terephez, így a tereprendezés a minimumra szorítható.

Egy jó példa terepalakításra. A ház megfelelő kialakításával a tereprendezés minimalizálható.

A szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka – nagy bevágások, feltöltések, támfalak létesítése – nemcsak jelentős és felesleges többletköltséggel jár, de csökkenti a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is.

Kerülendő megoldás: nagy bevágások keletkeznek. Lejtős terepen nem szabad arra törekedni, hogy a ház teljesen sík felületen álljon. Ez a megoldás hatalmas többletköltségekkel terhelné az építtetőt.

Magasság

A történeti településrész közel egységes képét néhol megbontják az emeletes házak, azonban a lakóházak magassága többségében azonos.

A meglévő épületek közé épülő új háznak környezetük magasságához kell alkalmazkodniuk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

A közel azonos magasságú házak egységes utcaképet alkotnak.

Ha a közel azonos magasságú házak közé egy jelentősen magasabb épül, megbomlik az utcakép, ami zavaró, disszonáns eredménnyel jár.

Tetőhajlásszög

Legyesbénye történeti településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos, dőlészügük jellemzően 35–45 fok között van.

A meglévő épületek közé épülő új háznak a környezetükben lévő tetőhajlásszöghöz kell igazodniuk.

A túl magas illetve túl alacsony hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és nem illeszkedik a történelmi településrész egységes utcaképébe, ezért kerülendő.

Ha az új épület teteje közel a meglévőkkel közel azonos dőlésszöggel épül, harmonikus utcakép alakul ki.

Ha egy új tető túl alacsony, azzal elüt környezetétől. Az egységes, harmonikus utcakép megbomlik.

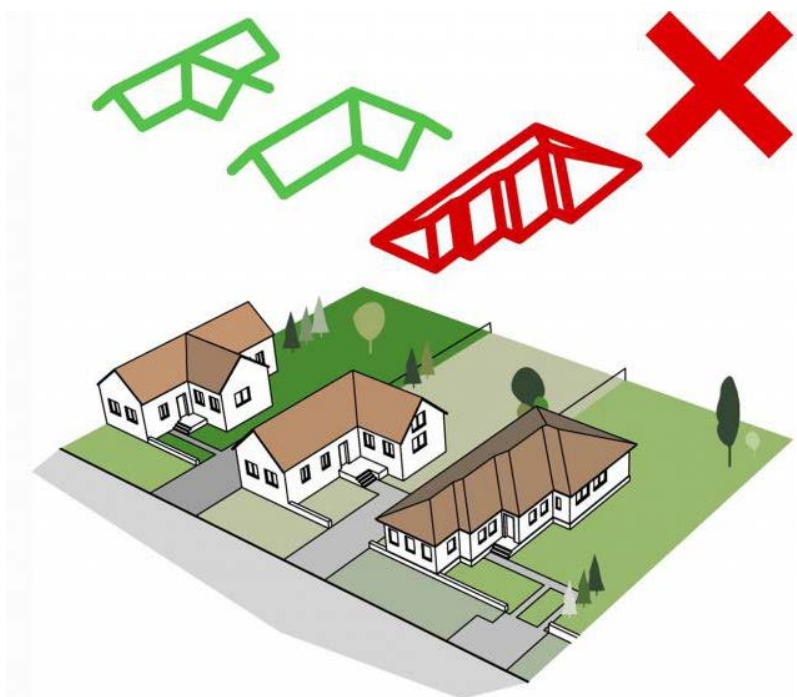
Ugyanez igaz arra, ha egy új tető túl meredek. Ilyenkor ráadásul a szomszéd telkét is a kelleténél jobban leárnyékolja.

A helyesen megválasztott tetőforma harmonizál a környezetében lévő épületekkel.

Tetőforma

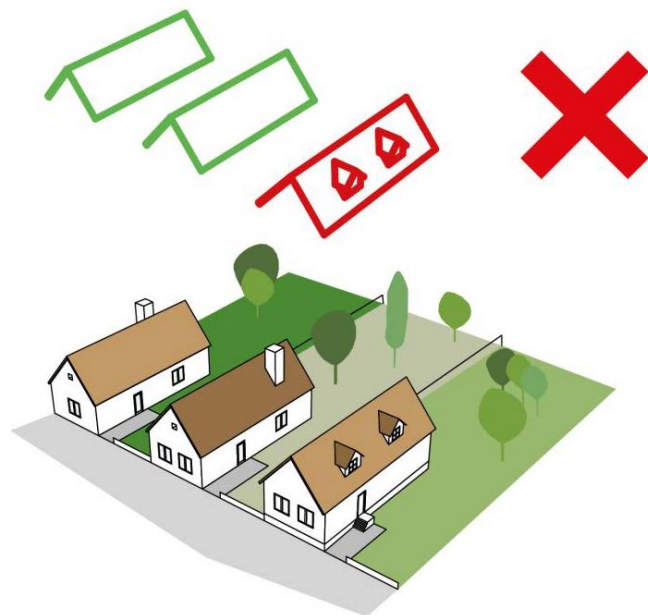
A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű, többségében az utcai oromfallal rendelkező tetők és a kontyolt magastetők a jellemzőek. Új házak építésénél alkalmazkodni kell a kialakult helyzethez, a már meglévő házak kialakításához. Az egyszerű geometriájú, kevésbé tagolt tetőforma alapkövetelmény. A tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja a történeti településrész egységes utcaképét, ezért kerülendő.

A meglévő, egyszerű, nyugodt geometriájú háztetők mellé nem szabad összetett geometriájú tetőidomot építeni.

Amennyiben az utcában a nyeregtetős házakból álló utcakép a jellemző, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú. Ha az építési telek környezetében kontyolt tetős házak vannak, az új lakóház tetőformája is ehhez igazodjon. Tetőcsere esetén a meglévővel azonos geometriájú tetőt kell visszaépíteni. Az esetleges tetőtérbeépítéseknél a bevilágítást tetősíklablakkal oldjuk meg.

Nagyméretű tetőfelépítmények („kutyaólak”) alkalmazása megbontja a tető nyugalmát és számos épületszerkezeti problémát okoz. Javasolt az égetett agyagcserép fedés, ami hozzájárul az egységes településképhez. Kerülendő a mű antikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű cserepek, vagy egyéb anyagú héjazatok alkalmazása.

A sok „kutyaól” alkalmazása nyugtalanná, rendetlenné teszi a tető megjelenését.

Utcakép a történeti településrészen

A házunk színe illeszkedjen az utca többi házának színéhez.

Színek

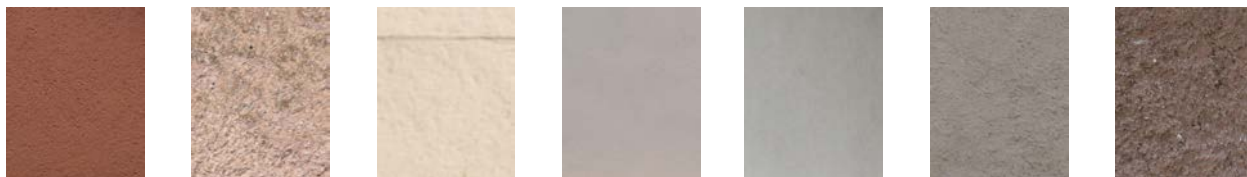
Legyesbénye történeti településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető az egységesség a hasonló anyag és színhasználat miatt.

A településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott.

Rikító, élénk színek használata nem megengedett.

Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, ajánlott a visszafogott, természetes, világosabb árnyalatú föld színek használata.

Legyesbénye történeti településrészén felhasznált pasztelles föld színek

Tornácok

A magyar népi építészetben a hosszúházak jellegzetes eleme az udvar felé nyíló, oszlopos tornác vagy a szélesen kinyúló eresz. Ezeknek szép példái hozzátartoznak Legyesbénye hangulatához is. A tornác nemcsak esztétikai funkciót lát el. Legfontosabb feladata, hogy átmeneti térként nyáron árnyékol, télen pedig beengedi az alacsonyan érkező napsugarakat.

Új épület tornáckialakításával tovább vihetjük e hagyományt, és erősíthetjük a település egységes arculatát és identitását. Tornác alkalmazása így új épületeken is javasolt, eltüntetésével szegényebbé válna a település.

Tört tornác kialakítása törpeoszlopokkal

Ajtók, ablakok

A történeti településrész épületeinek homlokzatán általában egy aszimmetrikusan, vagy két szimmetrikusan elhelyezett ablak néz az utcára. A nyílások és a tömör falfelületek jellegzetes aránya, különösen az oromfalon, karakteres arcot ad a háznak. A hagyományos nyíláskialakítás jól megfigyelhető: nyújtott arányú, kétszárnyú, osztott, kapcsolt gerébtokos ablakok jellemzik a településrészt. Nyílászárócsere esetén javasolt az eredeti nyílászárókat megtartani és korszerűsíteni. Ha a csere elkerülhetetlen, az ablakok eredeti felosztását mindenképp meg kell tartani. Új házak esetében szintén az álló téglalap forma javasolt két szárnyal. Lehetőleg válasszunk fa anyagú nyílászárókat.

A meglévő nyíláskeretezések megőrzendők, új épület esetében a polisztirol anyagú, a nyílást csak részben körbeölelő keretezések alkalmazása kerülendő. Ehelyett az egyszerű, teljesen körbefutó vakolatsáv ajánlott. Érdeemes a lakóház léptékéhez illő ablakkiosztást helyreállítani, amivel az épület megjelenése megváltozik és szebben belesimul az utcaképbe.

Homlokzatképzés, anyaghasználat

Legyesbényén a vakolt homlokzat a jellemző. A természetes, visszafogott színű falfestés és az egyszerű díszek esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületeknek.

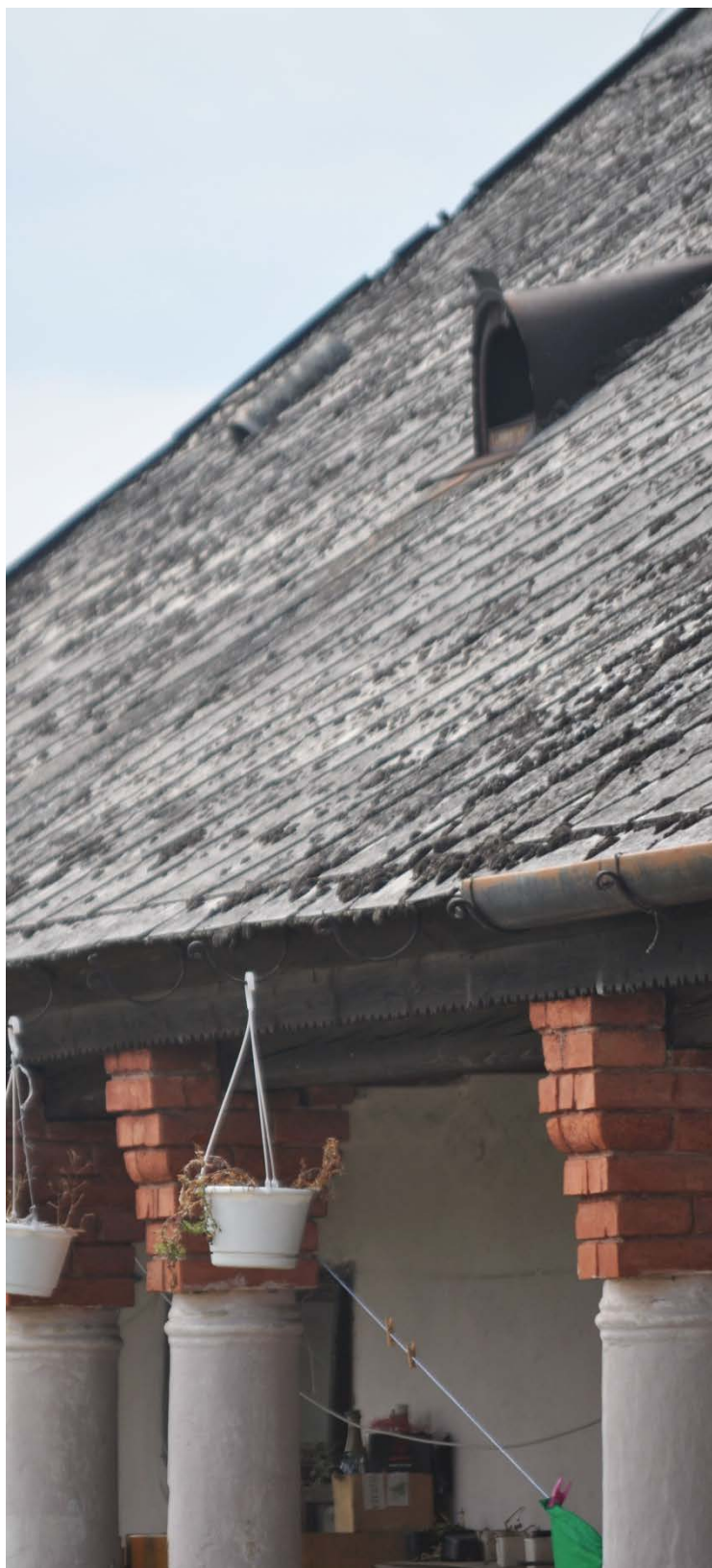
Az új épületek építésénél is javasoljuk a vakolt homlokzatkialakítást. Ennek számos előnye van: olcsó, egyszerű, könnyen karbantartható, hőszigetelésre felhordva is alkalmazható. A Hegyaljára egyébként általában jellemző kőburkolatot lakóépületeken legfeljebb lábazatokon használjunk; téglát és fát pedig csak kis felületen, díszítésként. Fém, csempe, egyéb homlokzati anyag alkalmazása nem megengedett. A manapság népszerű kőtapéta használata nem megengedett, helyette a helyi építőkövek használata ajánlatos.

A tetőhéjalásának anyaga a történeti településrészen lehetőség szerint a hagyományos cserépfedés legyen.

A népi építészetre jellemző díszített oromzat esztétikus megjelenést kölcsönözhet az épületnek, de a túldíszítést kerülni kell. Polisztirol homlokzati díszítések helyett inkább gipsz anyagúakat alkalmazzunk: ez az anyag sokkal tartósabb és szebb.

Díszes homlokzatkialakítás oszlopfős pilaszterekkel

Oszlopfej kialakítása téglából

Építészeti részletek

A szépen megkomponált részletek házunk arculatát gazdagabbá, megjelenését egyedibbé tehetik. Azonban oda kell figyelni az arányokra, nem ajánlatos túlzásokba esni. Az olyan apró részletek, mint a tornác, a kerítés vagy a kert megformálása hozzájárulnak a ház dekoratív külleméhez.

A felújított, gyakran már nem működő kutak megteremtik Egyesbényén az időbeni folytonosság érzetét, és gyöngyszemekként díszítik a település utcáit. A téglakémények kialakítása is lehetőséget ad egyedi ötletek megvalósítására, így a kémény akár a ház díszévé is válhat. A történeti településrész területén a kémények tető fölé nyúló részét minden esetben téglából kell megépíteni, ezzel is hozzájárulva a ház esztétikus megjelenéséhez.

Melléképületek

A történeti településrészen a melléképületek kétféle elhelyezése fordul elő. Ahol a telek szélessége engedi, ott a telek házzal átellenes oldalán, a főépület frontjával egy síkban, esetleg kissé hátrahúzva állnak a melléképületek. Keskenyebb telkek esetén a melléképület a ház folytatásaként épült fel. Új melléképület építéskor – amennyiben a rendezési terv megengedi – mindkét megoldást alkalmazhatjuk.

Melléképület kialakítása

Kialakításában a melléképület, bárhova is kerüljön a telken, mindig nyeregtetős legyen, a főépület tetődőlésszögét követve. Építőanyaga lehet falazott vagy fa, fém szerkezetű melléképületek azonban nem illenek egy település belterületére.

A melléképületek a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. Homlokzatképzés kialakítása lehet a házhoz hasonlóan vakolt, azonban itt már alkalmazhatunk fát vagy téglát is.

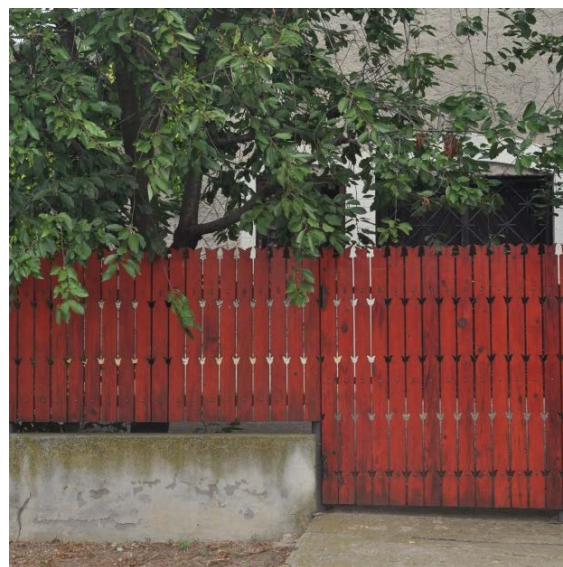
Melléképület a telek lakóházzal átellenes oldalán

Kerítések, térfalak

A házak kiegészítői, köztük a kerítések, térfalak aktívan alakítják a település hangulatát. Nemcsak térfalat, hanem kapcsolatot is teremtenek a közterületek és a magánterület között.

A történeti településrész területén többféle anyagú kerítést is megfigyelhetünk. Jellemzően fa vagy kovácsoltvas kerítésekkel találkozhatunk, így jól látszódik az előkert és az épülethomlokzat teljessége. Előfordul azonban a kertet körbeölelő tömör kőfal, ahol csak a kertkapu és a gépkocsikapu áttört. Ennek alkalmazása megengedett, de a belátást inkább sövény telepítésével akadályozzuk. Ez jól véd az utca pora és a beszűrődő zaj ellen is.

A kerítésoszlopok lehetnek falazottak, és készülhetnek simított betonból, fából vagy fémből is. Ha fém kerítésmezők mellett döntünk, az egyszerűsége, visszafogottságra törekedjünk, így a kerítésünk nemcsak a településképbbe fog jobban illeszkedni, hanem olcsóbb lesz elkészíteni, könnyebb lesz karbantartani. Az ipari jellegű fémrácsok, trapézlemezek alkalmazása nem megengedett.

A helytörténeti múzeum díszes pillére

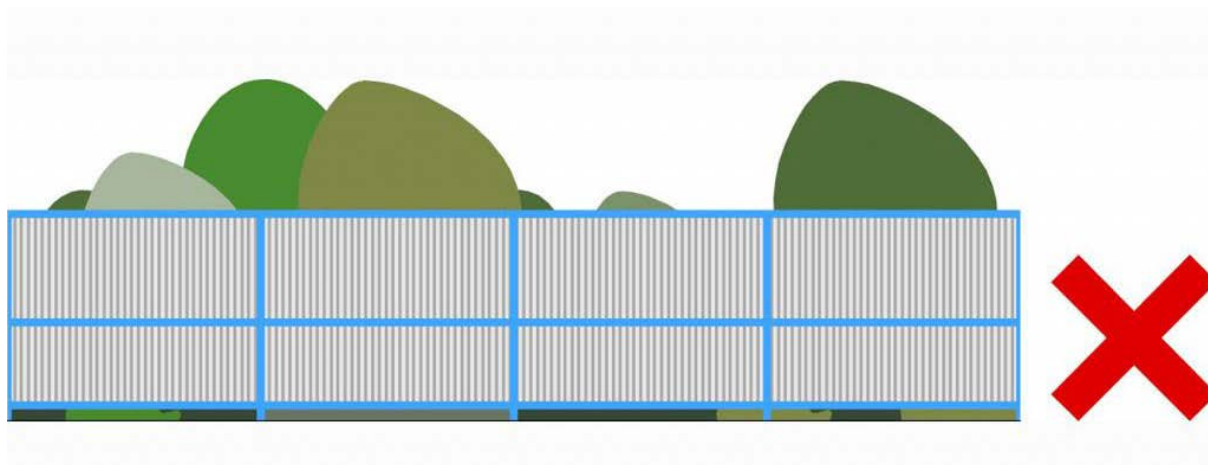
A kerítések, kapuk színére ugyanaz igaz, mint a házak színére. Kerüljük az élénk, rikító színeket. A vakolt, simított beton szerkezetek legjobb, ha szürkén maradnak. Fa elemeknél természetes, a fához illő színeket használjunk. Fém kerítésmezőknél a vékonyabb szerkezeti vastagságok miatt elképzelhetők kicsit erősebb színek is. A kerítések kialakításánál, színezésénél is érdemes a környezetében megvalósult példák figyelembe vétele.

Udvari, hátsó kerítésnél kevésbé szigorúak a feltételek, ezek kevésbé befolyásolják az utcaképet. Itt építhetünk egyszerű dróthálót is, vagy lécezett kerítést.

A településrészre jellemző az oldalhatáron lévő tömör, falazott kőkerítés. Sövény alkalmazásával a nem kívánt átlátásokat is ki lehet küszöbölni.

Telekhatáron álló kőből rakott kerítés

Ipari jellegű fémkerítés alkalmazása a település belterületén nem megengedett.

Fém- vagy fabetétes, pillérekkel ellátott kerítés megfelelő választás.

Telkek oldalán, hátuljában az átlátást sövény telepítésével lehet megakadályozni, amennyiben szükséges.

Új, átalakuló településrész

Az új, átalakuló településrészre kevésbé jellemző az építészeti egységesség, ezért az ajánlások is sokkal általánosabbak, mint a történeti településrészen. Ennek ellenére ezen a településrészen is érdemes a történeti településrészeire jellemző elemek felhasználása, segítve az egységesebb településképet kialakítását.

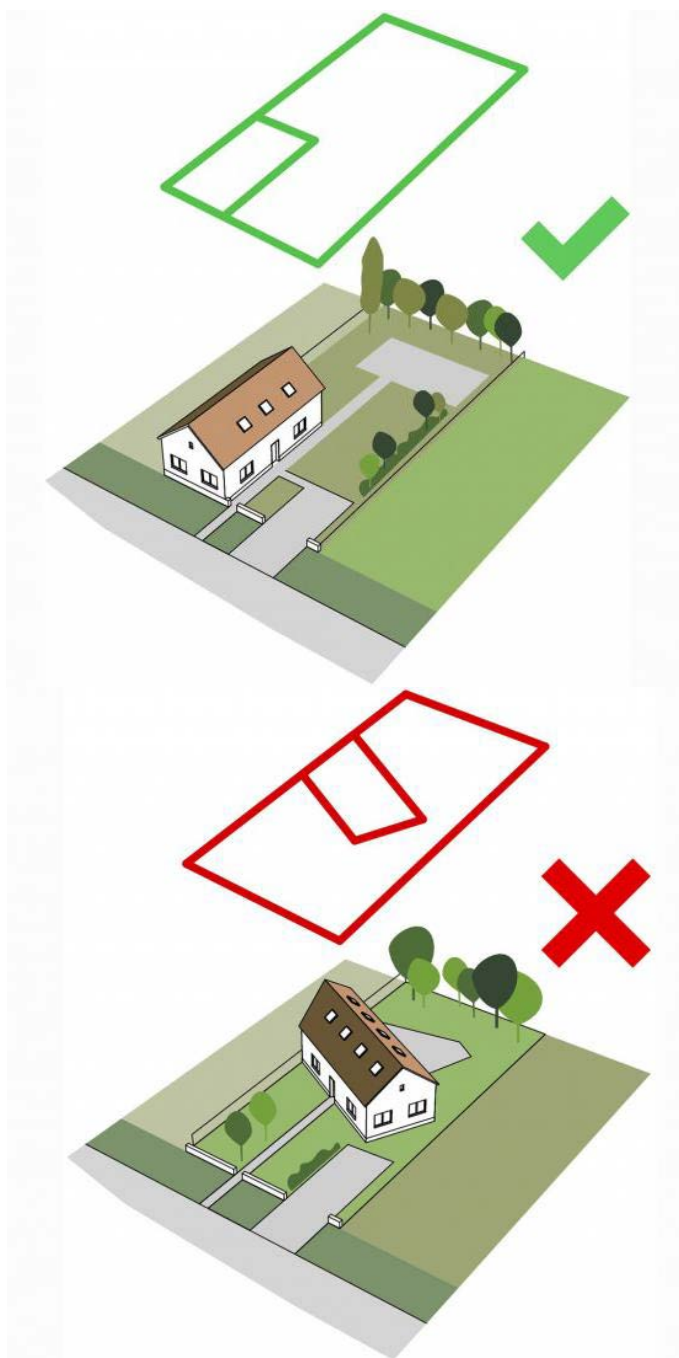
Telepítés

A telkek a történeti településrészhöz hasonlóan keskenyek és hosszúak, de kiosztásuk szabályosabb. A lakóépületek ezen a településrészen is oldalhatáron állnak, kis előkerttel.

Új épületek telepítésénél is ezt kell követni, nem javasolt a szabadonálló beépítés, a nem utcára merőlegesen elhelyezett ház és a telken nagymértékben hátrahúzott telepítés sem illeszkedik a településképhez.

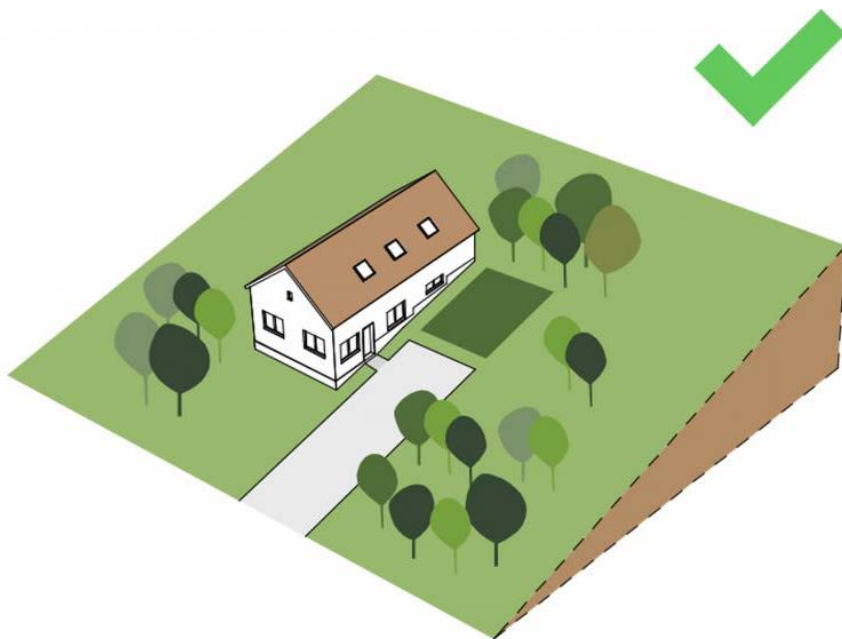
Ajánlott telepítés: oldalhatáron álló ház kis előkerttel.

Nem ajánlott telepítés: a telken ferdén, szabálytalanul elhelyezett ház.

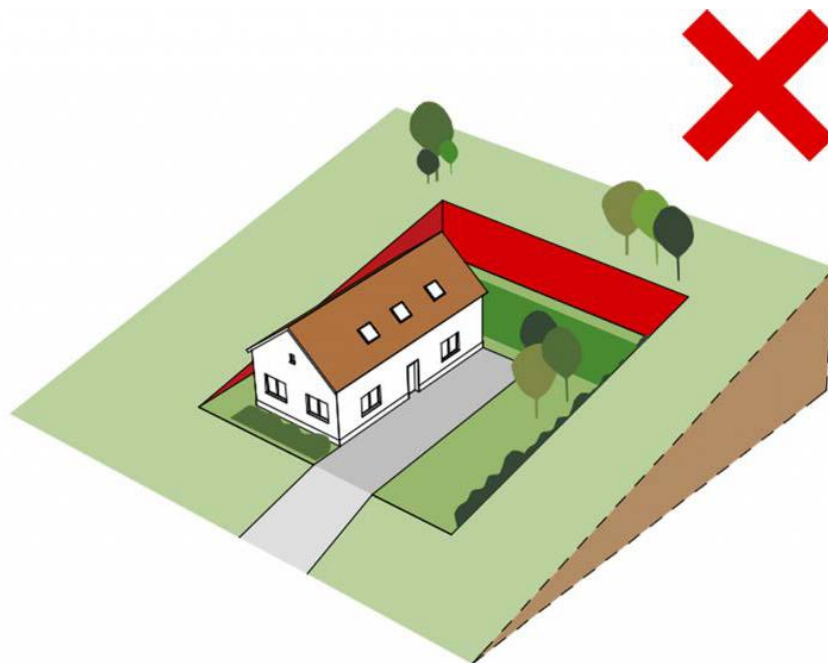
Terepalakítás

Az új, átalakuló településrész utcái az Árpád-utca kivételével síkok, vagy enyhén lejtnek, így a terepalakítás nem jelent nehézséget. Fontos itt is az adottságokhoz való alkalmazkodás. Építészeti eszközök alkalmazásával a házat igazítjuk a terephez, így a tereprendezést a minimumra szorítható.

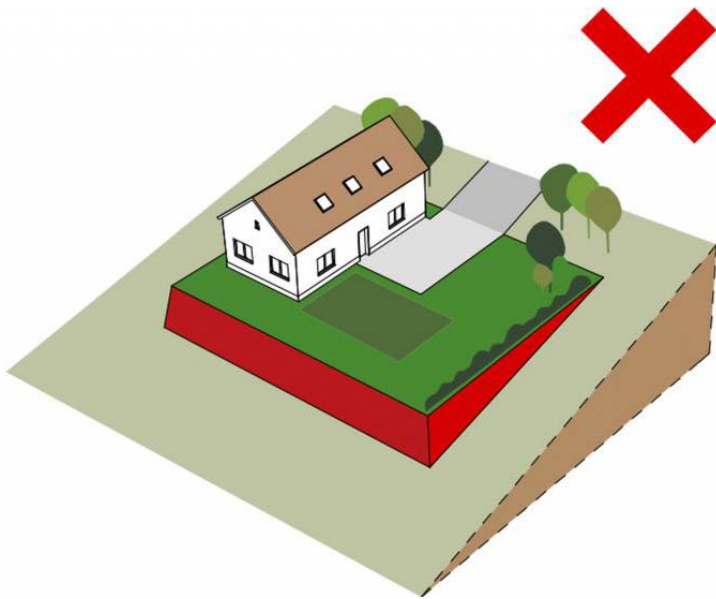

Egy jó példa terepalakításra. A ház megfelelő kialakításával a tereprendezés minimalizálható.

A szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka - nagy bevágások, feltöltések, támfalak - nemcsak jelentős és felesleges többletköltséggel jár, de csökkenti a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is.

Kerülendő megoldás: nagy bevágások keletkeznek. Lejtős terepen nem szabad arra törekedni, hogy a ház teljesen sík felületen álljon. Ez a megoldás hatalmas többletköltségekkel terhelné az építtetőt.

Kerülendő megoldás: nagy támfalak keletkeznek. Lejtős terepen nem szabad arra törekedni, hogy a ház teljesen sík felületen álljon. Ez a megoldás hatalmas többletköltségekkel terhelné az építtetőt.

Az Árpád utca a Nagy-hegy felől lejt

Magasság

Az új, átalakuló településrész némely utcájában megjelennek az emeletes házak, de az egymás mellett lévő lakóházak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak környezetük magasságához kell alkalmazkodniuk.

A közel azonos magasságú házak egységes utcaképet alkotnak.

Ha a közel azonos magasságú házak közé egy jelentősen különböző magasságú épül, megbomlik az utcakép, ami zavaró, disszonáns eredménnyel jár.

Tetőhajlásszög

Az új, átalakuló településrészen is a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos, dőlésszögük jellemzően 35–45 fok között van. A meglévő épületek közé épülő új házaknak a környezetükben lévő tetőhajlásszöghöz kell igazodniuk. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszög idegenül hat és nem illeszkedik a történelmi településrész egységes utcaképebe, ezért kerülendő.

Ha az új épület teteje közel a meglévőkkel közel azonos dőlésszöggel épül, harmonikus utcakép alakul ki.

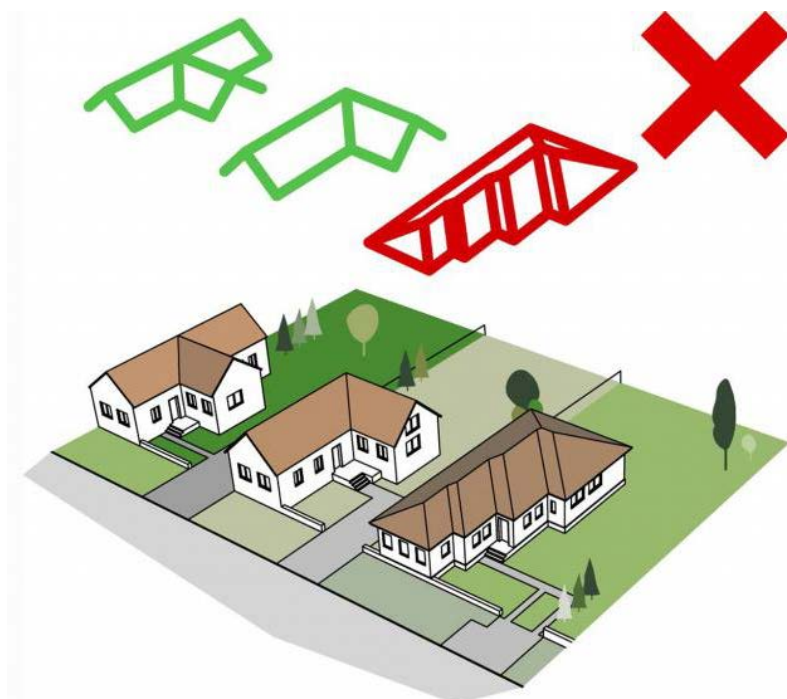
Ha egy új tető túl alacsony, azzal elüt környezetétől. Az egységes, harmonikus utcakép megbomlik.

Ugyanez igaz arra, ha egy új tető túl meredek. Ilyenkor ráadásul a szomszéd telkét is a kelleténél jobban leárnyékolja.

Tetőforma

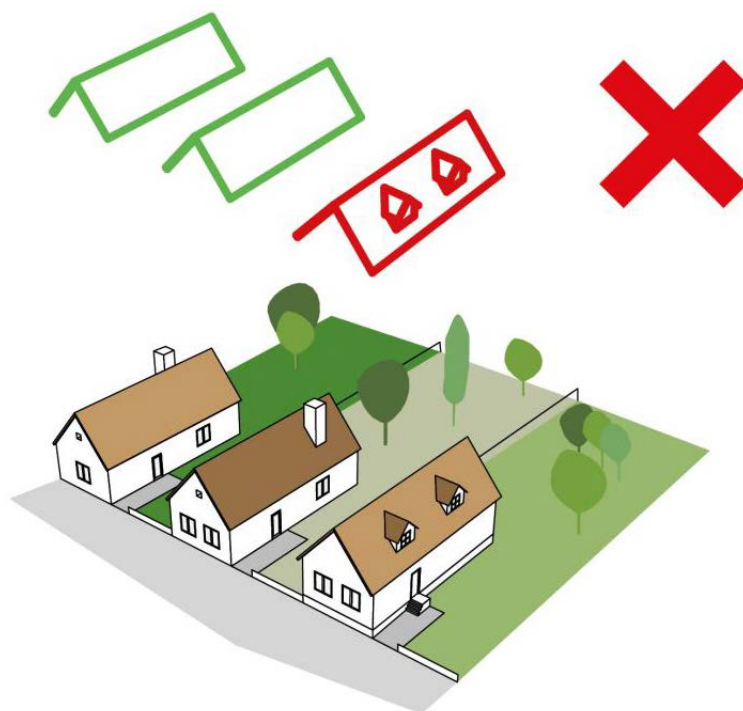
Jellemző a házformától függően a sátoztető, a kontyolt tető vagy a csonkakonty, esetleg az utcai oromfallal rendelkező tetők kialakítása. Ennek megfelelően az utcai épületszárnyat formájától függően vagy sátoztetővel, vagy utcával párhuzamos, rövid gerincű nyeregtetővel javasolt lefedni.

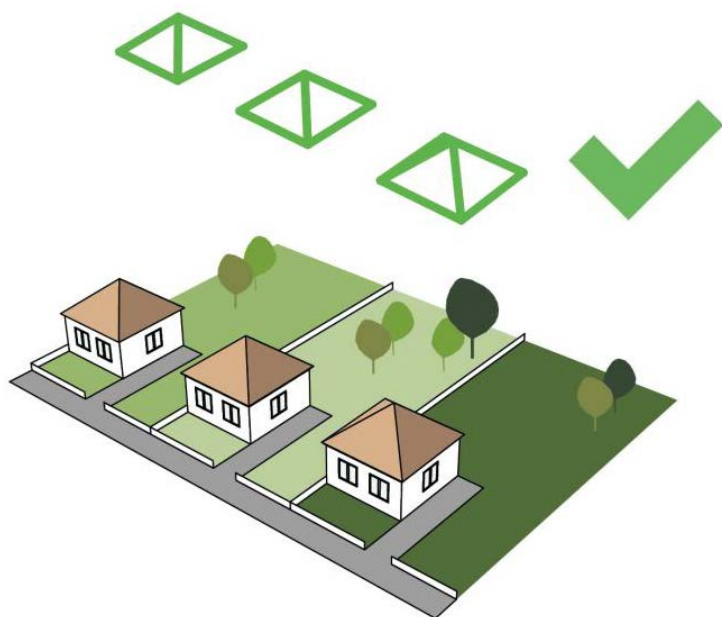
A meglévő, egyszerű, nyugodt geometriájú háztetők mellé nem szabad összetett geometriájú tetőidomot építeni.

Új házak építésénél alkalmazkodni kell a kialakult helyzethez. Az új, átalakuló településrész esetében is alapvető szempont az egyszerű geometriájú, kevésbé tagolt tetőforma. A tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja az egységes utcaképét, ezért kerülendő.

Amennyiben az utcában a nyeregtetős házakból álló utcakép a jellemző, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú. Ha az építési telek környezetében kontyolt tetős házak vannak, az új lakóház tetőformája is ehhez igazodjon.

A sok „kutyaól” alkalmazása nyugtalanná, rendetlenné teszi a tető megjelenését.

Az esetleges tetőtérbeépítéseknel a bevilágítást tetősíklablakkal oldjuk meg. Nagyméretű tetőfelépítmények („kutyaólak”) alkalmazása megbontja a tető nyugalmát és számos épületszerkezeti problémát okoz. Ezen a településrészen is javasolt az égetett agyagcserép fedés, ami hozzájárul az egységes településképhez. Indokolt esetben elképzelhető a betoncserép, a korcolt fémlemez, a műpala vagy a bitumenes zsindely alkalmazása. Hullámpala alkalmazása nem megengedett.

Ha az utcában zömmel sátoztetős házak vannak, az új ház is legyen sátoztetős.

Az Árpád utca háztetői

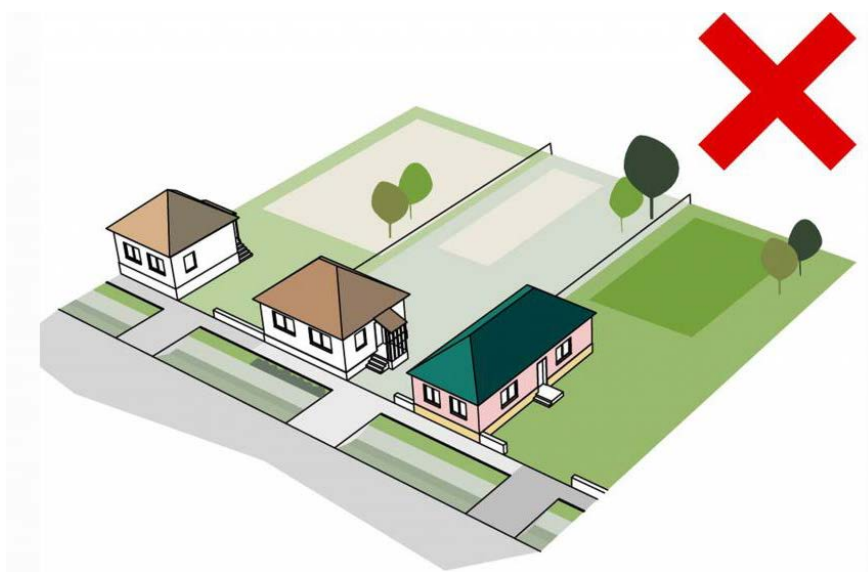
Színek

Legyesbénye épületeinek színvilága változatos, mégis megfigyelhető az egységesség a hasonló anyag és színhasználat miatt. A településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott.

A házunk színe illeszkedjen az utca többi házának színéhez.

Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, ajánlott a visszafogott, természetes, világosabb árnyalatú föld színek használata. Érdeemes a történeti településrészen lévő régi lakóházak színvilágát példának venni, és ahhoz idomulni.

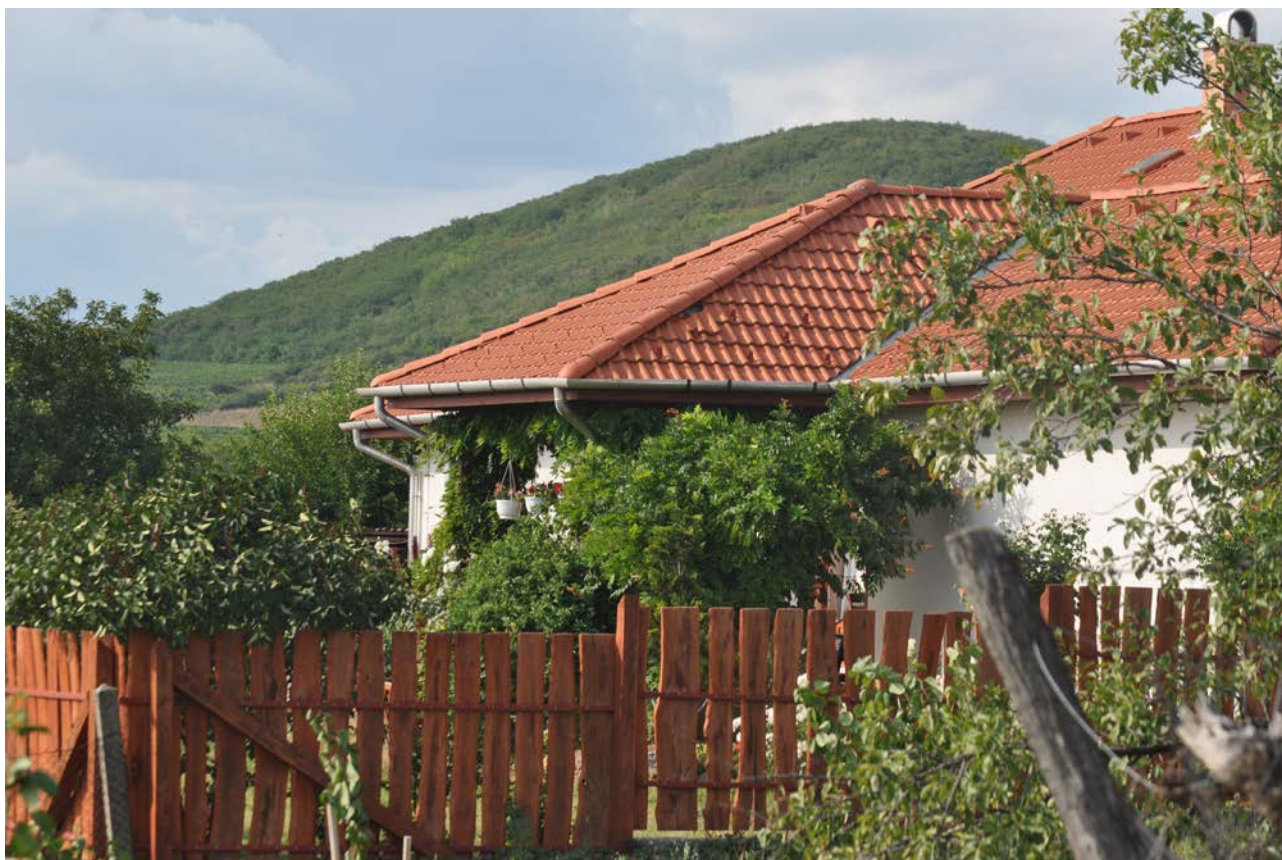
Rikító, élénk színek használata nem megengedett.

Legyesbénye új, átalakuló településrészén felhasznált pasztelles föld színek

Teraszok

A történeti településrészre jellemző tornácok modern megfelelői, a teraszok megtalálhatóak az új, átalakuló településrész épületeinél is. Hasonlóan elődeikhez, átmeneti térként kapcsolatot teremtenek a kert és a ház között. A tornác vagy terasz építése rengeteg előnye miatt ajánlott. A terasz akkor működik a legjobban, ha a nappalihoz vagy az étkezőhöz csatlakozik. Kialakítása lehet fából vagy téglából. A fémszerkezetű teraszok kevésbé illenek a lakóépületekhez. A teraszok teteje lehet egészen kis dőlésű, korcolt fémllemezzel vagy bitumenes zsindellyel fedett. Pergolák, árnyékolók használata is ajánlott a kerti homlokzatokhoz csatlakozva.

Ajtók, ablakok

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. Az új, átalakuló településrészen az ajtók, ablakok formája kevésbé egységes, mint a történeti településrészen. Az általános nyíláskialakítást a nyújtott arányú, egyenes szemöldökű ablakok jelentik. Körablakok, íves vagy ferde záródású ablakok nem illenek a településképbbe. Javasolt az új, átalakuló településrészen is a többszárnyú ablakok használata, főleg az utcai homlokzaton, de nem tiltott az egyszárnyú ablak sem. A fém(utánzatú) osztópálcák alkalmazását kerüljük, ahogy a nem sík, foncsorozott üvegezést is.

Ajánlott itt is a fa nyílászárók alkalmazása, elsősorban az utcai homlokzatokon. A műanyag nyílászáró megengedett, de alacsonyabb árfekvése ellenében minőségében és hangulatában is sokkal rosszabb, mint egy fából készült. A nyílászáró javasolt színei az egyszerű, halvány, tört színárnyalatok.

Az új, átalakuló településrész területén is kerülendő a polisztirol anyagú, a nyílást csak részben körbeölelő keretezések alkalmazása. Ehelyett az egyszerű, teljesen körbefutó vakolatsáv ajánlott.

Kerti nyílászárókon használhatjuk a régi verandákon szokásos jellegzetes, kis szemekre osztott szárnyakat is.

Homlokzatképzés, anyaghasználat

Legyesbényén a vakolt homlokzat a jellemző. A természetes, visszafogott színű falfestés és az egyszerű díszek esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületnek. Az új épületek építésénél is javasoljuk a vakolt homlokzatkialakítást. Ennek számos előnye van: olcsó, egyszerű, könnyen karbantartható, hőszigetelésre felhordva is alkalmazható. Az új, átalakuló településrészen díszítésnek lehet kő, téglá, faburkolatot használni, azonban a teljes ház beburkolása nem javasolt. Fém, csempe, egyéb homlokzati anyag alkalmazása nem megengedett. Ezen a területen is kerülendő a kőtapéta használata. Tetőhájálásnál ajánlott a hagyományos cserép használata, de megengedett más anyagú (pl. pala) héjalás használata is.

A 60-as, 70-es évek magyarországi vidéki építészetének egy sajátos jelensége a geometrikus vakolatdíszek alkalmazása. Az új, átalakuló településrészen sétálva számos szép vakolatdíszes homlokzatot megfigyelhetünk. Ezek megtartása javasolt, és ezek mintájára, kellő körültekintéssel új épületeken is lehet hasonlóakat létrehozni, a túldíszítést viszont kerülni kell.

Építészeti részletek

A részletekre az új, átalakuló településrészen ugyanúgy oda kell figyelni, ahogy a történeti településrészen is. A szépen megkomponált részletek házunk arculatát gazdagabbá, megjelenését egyedibbé tehetik. Azonban oda kell figyelni az arányokra, nem ajánlatos túlzásokba esni. Az olyan apró részletekkel, mint a tornác, a kerítés vagy a kert megformálása hozzájárulhatunk a ház dekoratív külleméhez. A téglakémények kialakítása is lehetőséget ad egyedi ötletek megvalósítására, így akár a ház díszévé is válhat. Az új, átalakuló településrész területén is minden esetben téglából kell megépíteni a kémények tető fölé nyúló részét, ezzel is hozzájárulva a ház esztétikus megjelenéséhez.

Téglából rakott kémény

Melléképületek

Ha a telek adottságai engedik, a melléképület a telek házzal átellenes oldalán, az utcafronttól hátrahúzva álljon. Keskenyebb telkek esetén a melléképület a ház folytatásaként épüljön fel.

Kialakításában a melléképület, bárhova is kerüljön a telken, mindig nyeregtetős legyen, a főépület tetődőlésszögét követve. Rejtett helyen lévő, utcáról nem látható melléképületek esetében azonban elképzelhető a lapostető vagy az alacsony dőlésű félnyeregtető is. Építőanyaga lehet falazott vagy fa, fém szerkezetű melléképületek azonban nem illenek egy település belterületére. A melléképületek a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. Homlokzatképzés kialakítása lehet a házhoz hasonlóan vakolt, azonban itt már alkalmazhatunk fát vagy téglát is.

Melléképület kialakítása

A garázsok elhelyezése elsősorban az épület tömegében történjen, rejtve az épület mögött. Ha egybeépítjük a házzal, javasolt a ház mögött, oldalhatáron megépíteni. A garázst utcafrontra építeni nem szerencsés, ezzel a ház legértékesebb részét áldozzuk fel, a házunk arcát jelentő utcai homlokzatot rontjuk el a nagyméretű garázskapuval.

Kerítések, térfalak

A házak kiegészítői, köztük a kerítések, térfalak aktívan alakítják a település hangulatát. Nemcsak térfalat, hanem kapcsolatot is teremtenek a közterületek és a magánterület között.

Az új, átalakuló településrész területén is hasonló kerítéseket figyelhetünk meg, mint a történeti településrész területén. Jellemzően fa vagy kovácsoltvas kerítésekkel találkozhatunk, így jól látszódik az előkert és az épülethomlokzat teljessége. A belátást sövény telepítésével akadályozzuk, ez jól véd az utca pora és a beszűrődő zaj ellen is. Az új, átalakuló településrészen javasolt az egyszerű, simított beton lábazat alkalmazása. Fűrészelt kőburkolatú kerítéslábazat építése nem ajánlott.

A kerítésoszlopok lehetnek falazottak, és készülhetnek simított betonból, fából vagy fémből is. Ha fém kerítésmezők mellett döntünk, az egyszerűsége, visszafogottságra törekedjünk, így a kerítésünk nemcsak a településképbe fog jobban illeszkedni, hanem olcsóbb lesz elkészíteni, könnyebb lesz karbantartani. Az ipari jellegű fémrácsok, trapézlemezek alkalmazása nem megengedett. A teljesen tömör, átláthatatlan kerítések kerülendőek.

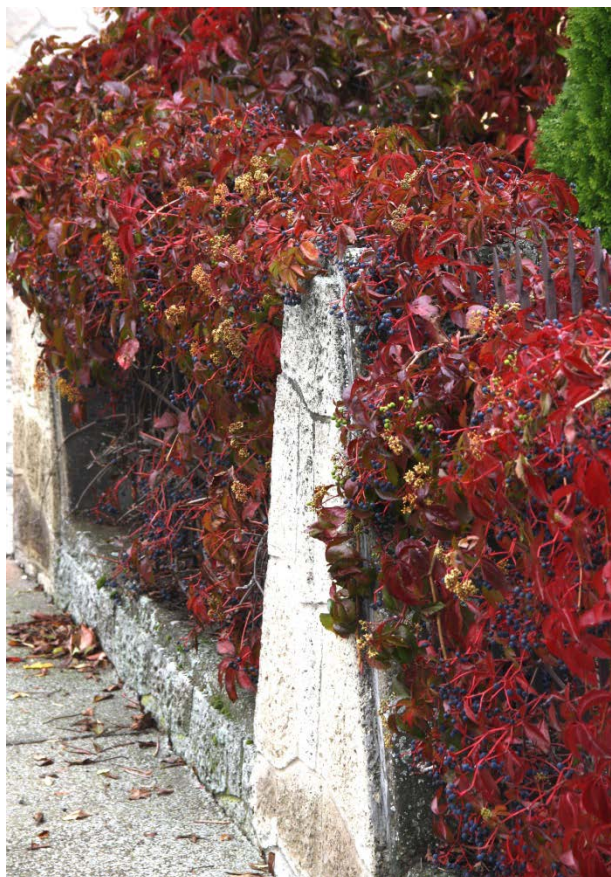

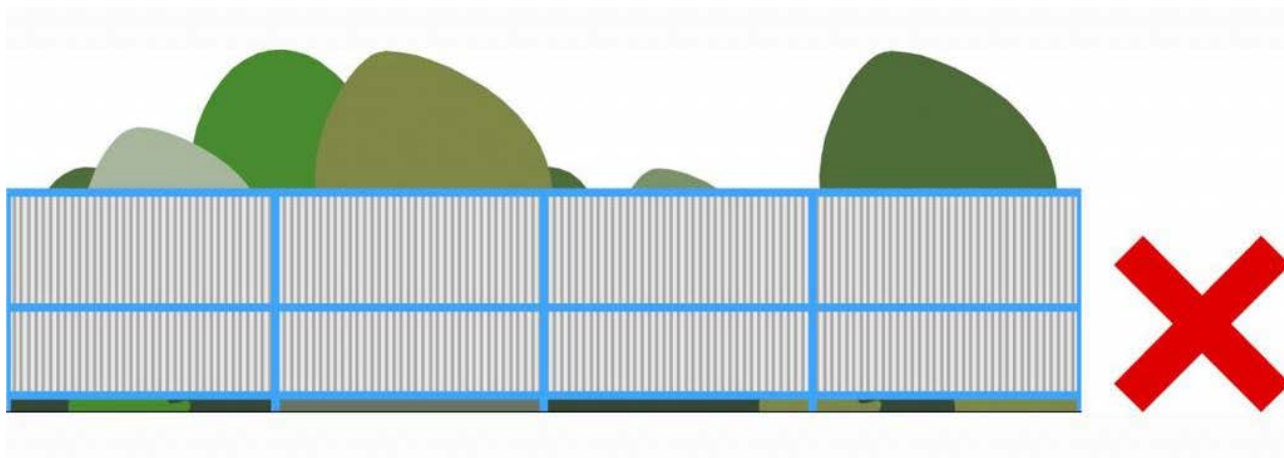

Árnyas szőlőlugas az udvarban

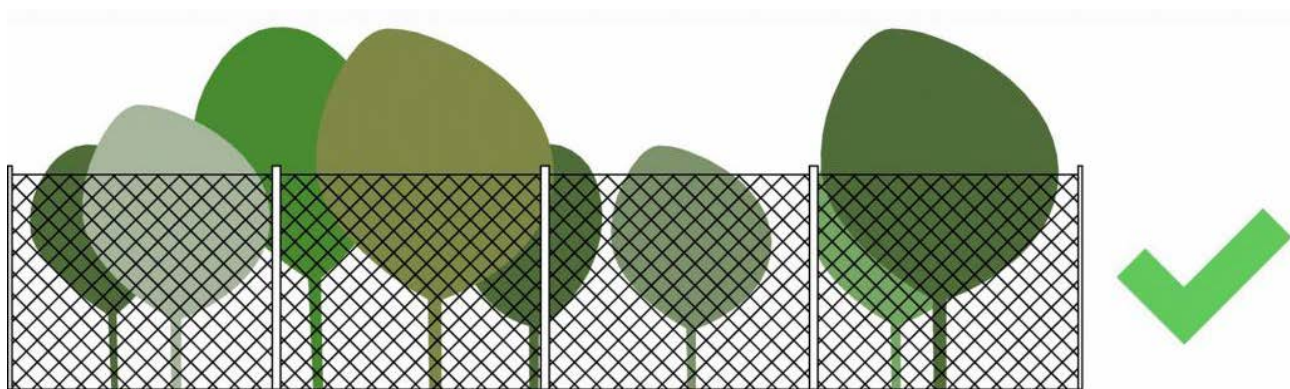
A kerítések, kapuk színére ugyanaz igaz, mint a házak színére. Kerüljük az élénk, rikító színeket. A vakolt, simított beton szerkezetek legjobb, ha szürkén maradnak. Fa elemeknél természetes, a fához illő színeket használjunk. Fém kerítésmezőknél a vékonyabb szerkezeti vastagságok miatt elképzelhetők kicsit erősebb színek is. A kerítések kialakításánál, színezésénél is érdemes a környezetében megvalósult példák figyelembe vétele.

Udvari, hátsó kerítésnél kevésbé szigorúak a feltételek, ezek kevésbé befolyásolják az utcaképet. Itt építhetünk egyszerű dróthálót is, vagy lécezett kerítést. A településrésze jellemző az oldalhatáron lévő tömör, falazott kőkerítés. Sövény alkalmazásával a nem kívánt átlátásokat is ki lehet küszöbölni.

Ipari jellegű fémkerítés alkalmazása a település belterületén nem megengedett.

Oldalra, hátra egyszerű fémhálót is telepíthetünk, amit aztán növényekkel lehet futtatni.

Telkek oldalán, hátuljában az átlátást sövény telepítésével lehet megakadályozni, amennyiben szükséges.

KERTEK

A gondozott kert hozzájárul a rendezett településképhez, ahogy erre Legyesbénye területén szép példákat is látunk. A történeti településrész és az új, átalakuló településrész területén a beépítés mód hasonló, így mindkét falurészen az oldalhatárra telepítés miatt kis előkert és nagyobb hátsókert alakult ki. A külső szemlélő az elő-és az oldalkertet látja, így annak díszítő szerepe előtérbe kerül.

Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettségű falak közelében ültessünk. Az előkertbe ültetett fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezését. A kerti építményeket takarjuk, hogy az épület jobban érvényesüljön. A régi épületek bővítése, felújítása során fokozottan ügyeljünk a már meglévő fásszárú növényzet megóvására, hiszen kifejlődésükhöz több évre, évtizedre van szükség.

Kert kerekas kúttal

Gondozott előkertünkben nemcsak saját magunk, hanem az arra tévedők is gyönyörködhetnek; jó benyomást kelthetünk, és nem utolsó sorban hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához. Érdeemes olyan fajokat telepíteni, amik nemcsak virágukkal, hanem levelükkel, termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetik udvarunkat.

A kert egyes részeit alacsonyabb, magasabb növényfalakkal választhatjuk el. Az előkertbe legfeljebb 1,20 m magas cserjék és lágyszárúak telepítése javasolt. Sövények közül a lombhullatókat részesítsük előnyben, magasságuk ne érje el az 1,50 m magasságot.

Az előkertben gazdag forma- és színvilágú növényeket ültessünk. Bátran alkalmazzunk színes virágú évelőket, egynyári virágokat. A fák közül leginkább a közepes méretű, laza ágállású fajokat válasszuk. Mértékkel használjunk tömör, sötét lombú növényeket. Az előkert a ház közelsége miatt többnyire igen száraz, melyet a kerttervezés során, a növények kiválasztásnál figyelembe kell venni. A növényfajok megválasztása nagymértékben járulhat hozzá a település, településrészek karakteréhez. Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat válasszunk. A növények kiválasztását meghatározza a hely, ahova ültetjük. Figyeljük meg, mely növények érzik jól magukat évek óta a környező kertekben, vagy kérjük szakember segítségét.

Tornác szőlővel befuttatva

Legyesbényén több utcában betekintést nyerünk a hátsó kertekbe is. A hátsó kertet nemcsak pihenésre használhatjuk, hanem haszonkertként gyümölcsöket, zöldségeket is termeszthetünk bennük.

A kertek, udvarok nagymértékű burkolása nem előnyös, ugyanis a burkolt felületek nyáron magukba szívják a meleget, nagy esőzésnél nem tudják elnyelni a vizet, megáll rajtuk a por. Ahol mégis elengedhetetlen a talaj leburkolása, ott válasszunk természetes anyagú, vízáteresztő burkolatot.

Legyesbényén az előkertekbe és az oldalkertekbe az alábbi, őshonos vagy a területre jellemző növényfajokat javasolt telepíteni:

- Évelők 35 cm alatt
 - *Aquilegia flabellata* – Harangláb
 - *Dianthus barbatus nanus* Midget - Törökszegfű
 - *Narcissus Tete-a-Tete* – Nárcisz
 - *Viola × wittrockiana* – hibrid árvácskák (áttelelő egyéves vagy kétéves)
- Évelők 35-90 cm között
 - *Aster amellus* Rudolph Goethe - Csillagőszirózsa
 - *Aquilegia alpina* - Havasi harangláb
 - *Aquilegia Flabellata* Pink-white – Harangláb
 - *Bergenia cordifolia* - Szívlevelű bőrlevél
 - *Bergenia Rotblum* – Bőrlevél
 - *Iris germanica* – Nőszirm (zöld és tarka levelű változata)
 - *Oenothera perennis* - Ligetszépe
 - *Paeonia lactiflora* – Illatos bazsarózsa, pünkösdirózsa
- Évelők 90-160 cm között
 - *Delphinium mix* – Kerti szarkaláb
 - *Digitalis purpurea* – Gyűszűvirág
 - *Hemerocallis fulva* Kwanso - Sásliliom
 - *Yucca filamentosa* – Pálmaliliom
 - Páfrányok
- *Dryopteris filix-mas* - Erdei pajzsika
- *Dryopteris filix-femina* – Erdei pajzsika
 - Árnyékliliomok
- *Hosta Birchwood Parky's Gold* – Világoszöld levelű, aranysárga szegéllyel
- *Hosta Blue Cadet* – kékeszöld levelű

- Cserjék
 - *Cornus sanguinea* – Veresgyűrűsom
 - *Cornus mas* - Húsos som
 - *Deutzia scabra* – Gyöngyvirágcserje
 - *Deutzia 'Kalmiflora'* – Teltvirágú gyöngyvirágcserje
 - *Forsythia × intermedia* – Aranyvessző, aranyfa
 - *Kerria japonica 'Plenifera'* – Boglárkacserje
 - *Phyladelphus coronarius* – Jezsámen
 - *Phyladelphus virginialis 'Schneestrum'* – Teltvirágú jezsámen
 - *Physocarpus opulifolius 'Dart's Gold'* - Hólyagvessző
 - *Symphoricarphus albus* – Fehér hóbogó
 - *Syringa 'Andreutzen'* – Kerti orgona
 - *Syringa vulgaris* – Kerti orgona
 - *Syringa* vulg. '*Katherine Havemeyer*' – levendulakék teltvirágú orgona
 - *Syringa* vulg. '*Andenken*' –lila teltvirágú orgona
 - *Weigela florida* – Rózsálonc
 - *Hydrangea macrophylla* - Kertihortenzia
 - *Rosa* sp - bokorrózsa
- Kúszócserjék
 - *Hedera* sp. – Borostyán változatok
 - *Lonicera japonica 'Halliana'* – japánlonc
 - *Parthenocissus quinquefolia* – Ötlevélkéjű vadszőlő
 - *Parthenocissus tricuspidata* – Ujjas vadszőlő, tapadókorongos vadszőlő
 - *Wisteria sinensis* – Lilaakác
 - *Wisteria sinensis Floribunda 'Violacea Plena'* – Telvirágú lilaakác

- Dísfák
 - *Acer campestre* – Mezei juhar
 - *Aesculus hippocastanum* - Vadgesztenye
 - *Alnus glutinosa* – Enyves éger
 - *Betula pendula* – Nyírfa
 - *Carpinus betulus* - Gyertyán
 - *Castanea sativa* – Szelídgesztenye
 - *Crataegus laevigata* ‘Paul’s Scarlet’ – Teltvirágú galagonya, díszgalagonya
 - *Crataegus monogyna* - Egybibés galagonya
 - *Malus baccata* ‘Liset’ – Díszalma
 - *Malus* ‘Brandy Wine’ – Díszalma
 - *Morus nigra* - Fekete eperfa
 - *Sorbus aria* – Lisztes berkenye
 - *Sorbus aucuparia* – Madárberkenye
 - *Sorbus aucuparia* ‘Cardinal Royal’ – Tűzpiros termésű berkenye
 - *Tilia cordata* - Kislevelű hárs
 - *Tilia platyphyllos* – Nagylevelű hárs

A hátsókertekben, haszonkertekben az alábbi növények a javasoltak:

- *Vitis vinifera* – szőlő (tőkésen vagy lugasra futtatva)
- *Juglans regia* – dió (papírhéjú illetve egyéb hagyományos fajták)
- *Prunus* – szilva (Besztercei, nemtudom szilva, fehér-zöld ringló, Duránci, veres szilva illetve egyéb hagyományos fajták).
- *Malus* – alma (Húsvéti rozsmaring, Batul, Asztraháni piros, Csörgőalma, Jonatán, illetve egyéb hagyományos fajták)
- *Pyrus* – körte (Vilmos körte, Vértelű v. piros belű körte, Hardy vajkörte, árpával érő, mézkörte, Búzás körte, illetve egyéb hagyományos fajták)
- Kajszi (Ceglédi óriás, Magyar kajszi)

- Cydonia oblonga – Birsalma
- Morus nigra - Fekete eperfa
- Mespilus – Naspolya
- Ribes uva-crispa - Egres
- Ribes sp. - Ribizke (fehér, vörös, fekete gyümölcsű)

Legyesbénye területén a növények telepítésekor az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság előírásait is figyelembe kell venni. Ezek rendelkeznek arról, hogy melyek a tiltott invazív fajok, listájukat a településképi rendelet mellékletében lehet megtekinteni.

Közterületek településképi útmutatója

Egy laikus szemlélő a települést nemcsak az épületek és a kertek állapot alapján ítéli meg, hanem a közterületek minősége is jelentős szerepet játszik a településképi kialakításában. Hiába lennének igényesen megtervezett és kivitelezett épületek, ha az utca rendezetlen, szemetes. Így a közterületek harmonikus kialakítása elsődleges feladat.

Legyesbénye közterületei ennek a szempontnak hiánytalanul megfelelnek, fenntartásuk megfelelő.

A település vonalas elemei vezetik a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. A településen áthaladók leginkább e vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket. Kiemelt figyelmet kell fordítani az infrastruktúrahálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonálvezetésére, felszíni és felszín alatti elemeinek tájba illesztésére is.

Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és az utcák viszonyát, a település szerkezetét, ezért fontos, hogy jól használható, harmonikus módon alakítsuk ki.

A Rákóczi utca nagy részének kétoldali padkája és kétoldali, burkolt csapadékvíz-elvezető árka van.

A Rákóczi utca és a Dózsa út kereszteződése kiteresedik, nagy része le van burkolva, ami az Anya-Gyermekvédelmi tanácsadó parkolójaként funkcionál. A tér közepén a település címere áll.

A középületek előtt térkövezéssel a parkolás biztosítva van.

A víz környezetünk egyik leglátványosabb eleme, ugyanakkor a kellemes közérzet biztosításának alapja. Az utak, járdák megfelelő vízelvezetése alapvető a harmonikus településképp létrehozásához.

Az árkokat átszelő gépkocsibehajtók a település karakteres elemei. Egységes kialakításuk fontos.

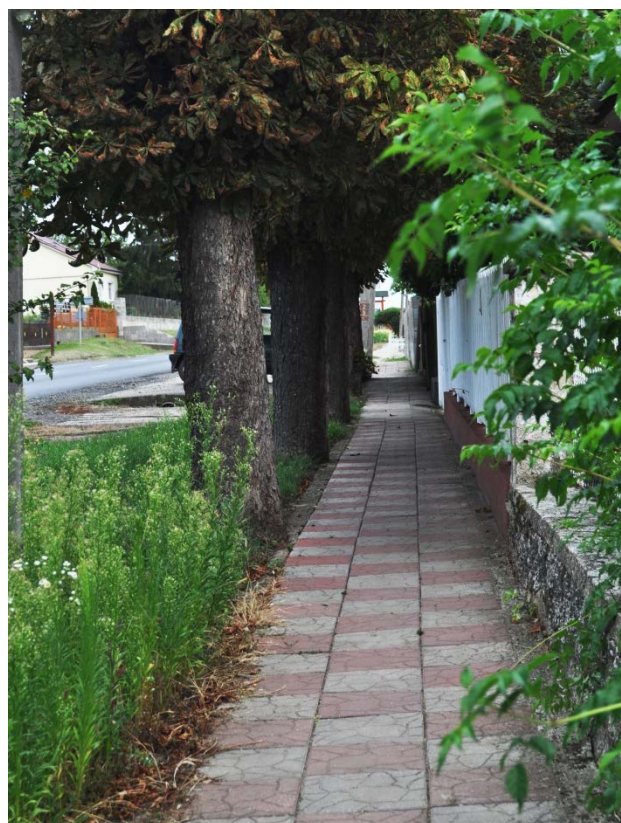
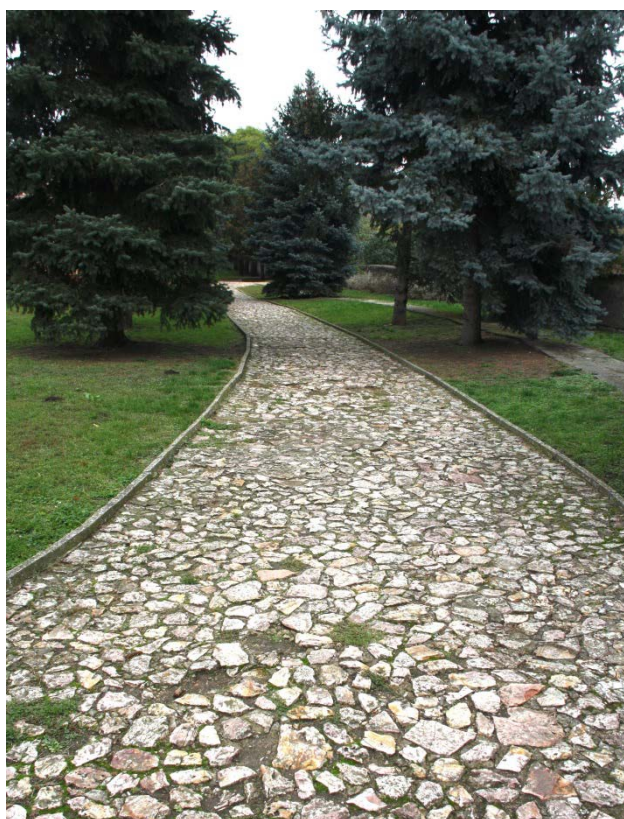
A telepített növények mellett Legyesbényén sok helyen lehet találkozni virágállványokkal, virágládákkal. Ezeknek a folyamatos karbantartása fontos, kiemelt feladat.

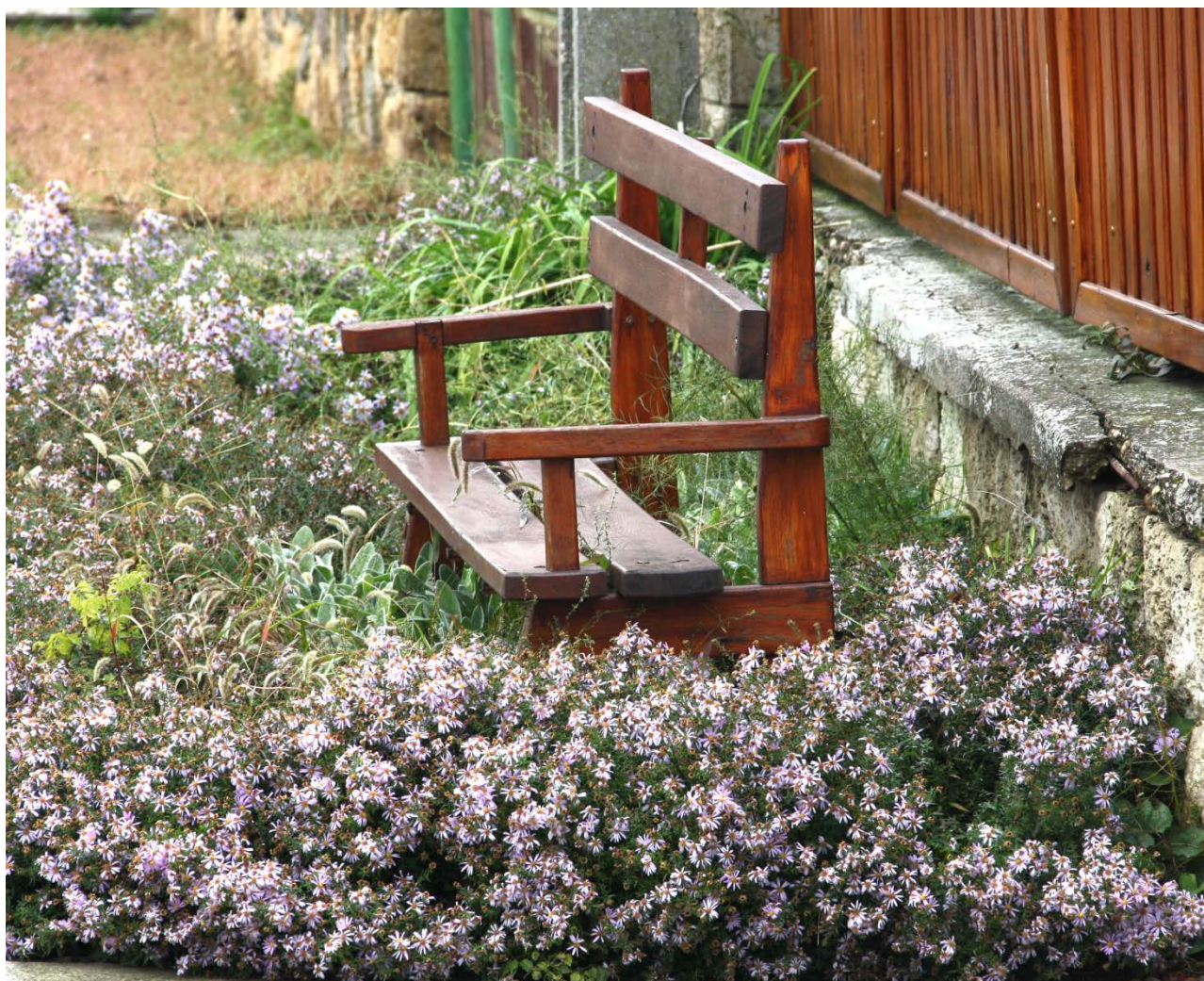
A település könnyen körbejárható, szinte minden utcájában járda kiépítésre került, nagy részén a burkolat fel lett újítva.

Ne alkalmazzunk gyepet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást.

A járdák mentén jellemző a növénytelepítés. A fasorok kiemelik a település fő útvonalait, irányítják a tekintetet. A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. A fák gyökereinek megfelelő méretű burkolatlan helyet kell biztosítani a járdák, kerítések gyökér által történő megrongálásának elkerülése érdekében.

A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek, és a barátságos, szerethető, esztétikus településképpnek. Fontos cél ezek megőrzése, fenntartása, és újabbak létesítése.

Pad lakóház előtt

A járda és a közút közötti utcakertek teremtenek kapcsolatot a magántelkek és a közterületek között. Legyesbényén a háztulajdonosok gyakran alakítják, gondozzák e területeket.

Az egyéni megoldások során ügyeljünk arra, hogy e felületek kapcsolatot teremtsenek az előkertekkel, és egymáshoz is illeszkedjenek, egységes sávot képezzenek. Kerüljük a szemmagasságban takaró növényzet alkalmazását, különösen a kereszteződésekben. Itt a gépkocsivezetők szemmagasságát is figyelembe kell venni! 50–80 cm magas cserjéket, évelőket telepítsünk.

fotó: Sivák Lajos

A táblákra, hirdetésekre különösen oda kell figyelni, mert egy táblával telezsúfolt utca rendetlennek hat. Legyesbénye teljes területén csak az önkormányzat helyezhet el hirdetőtáblákat. Vállalkozások, cégek az épületük homlokzatán elhelyezett, szakember által megtervezett, a főépítész által véleményezett táblákon, cégéreken hirdethetik magukat. Fontos, hogy ezek a táblák, cégérek illeszkedjenek az épülethez, amire kerülnek, ne disszonáns, ráaggatott kiegészítések legyenek. A villódzó, rikító reklámfelületek használata kerülendő.

A fényszennyezés elkerülése miatt szükséges figyelembe venni az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának ajánlásait. Eszerint kerülendő a hideg fehér fényű világítás, valamint tötekednie az egyenletes megvilágításra és a tényleges használatra.

Hosszú távon javasolt a településközpontban a légkábelek földbe vezetése, de addig – ahogy arra az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság is felhívja a figyelmet – az oszlopokon lévő gólyafészkekre oda kell figyelni.

Legyesbénye emlékparkja fontos közterület, alkalmas rendezvények tartására. Ennek a résznek a karbantartása, gondozása különösen fontos.

Kőkönyvtár

A településen több kiteresedés is található, de némelynek még tényleges funkciója nem alakult ki. Ennek megoldása még várat magára.

Utcák, parkok ajánlott növényzete:

- Sövényekhez, díszfák
 - Buxus sempervirens - puszpáng.
 - Cornus sanguinea – Veresgyűrűsom
 - Cornus mas - Húsos som
 - Deutzia scabra – Gyöngyvirágcsereje
 - Deutzia 'Kalmiflora' – Teltvirágú gyöngyvirágcsereje
 - Forsythia × intermedia – Aranyvessző, aranyfa
 - Kerria japonica 'Plenifera' – Boglárkacsereje
 - Phyladelphus coronarius – Jezsámen
 - Phyladelphus virginialis 'Schneestrum' – Teltvirágú jezsámen

- Physocarpus opulifolius 'Dart's Gold' - Hólyagvessző
- Symphoricarphus albus – Fehér hóbogyó
- Syringa 'Andreutzen' – Kerti orgona
- Syringa vulgaris – Kerti orgona
- Syringa vulg. 'Katherine Havemeyer' – levendulakék teltvirágú orgona
- Syringa vulg. 'Andenken' –lila teltvirágú orgona
- Weigela florida – Rózsalonc
- Hydrangea macrophylla - Kertihortenzia
- Rosa sp - bokorrózsa
- Díszfák
 - Acer campestre – Mezei juhar
 - Aesculus hippocastanum - Vadgesztenye
 - Alnus glutinosa – Enyves éger
 - Betula pendula – Nyírfa
 - Carpinus betulus - Gyertyán
 - Castanea sativa – Szelídgesztenye
 - Crataegus laevigata 'Paul's Scarlet' – Teltvirágú galagonya, díszgalagonya
 - Crataegus monogyna - Egybibés galagonya
 - Malus baccata 'Liset' – Díszalma
 - Malus 'Brandy Wine' – Díszalma
 - Morus nigra - Fekete eperfa
 - Sorbus aria – Lisztes berkenye
 - Sorbus aucuparia – Madárberkenye
 - Sorbus aucuparia 'Cardinal Royal' – Tűzpiros termésű berkenye
 - Tilia cordata - Kislevelű hárs
 - Tilia platyphyllos – Nagylevelű hárs

Beépítésre nem szánt területek

A tájképvédelmi jelentőségű településrészekben fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása mellett. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése.

Monoki úti pincék

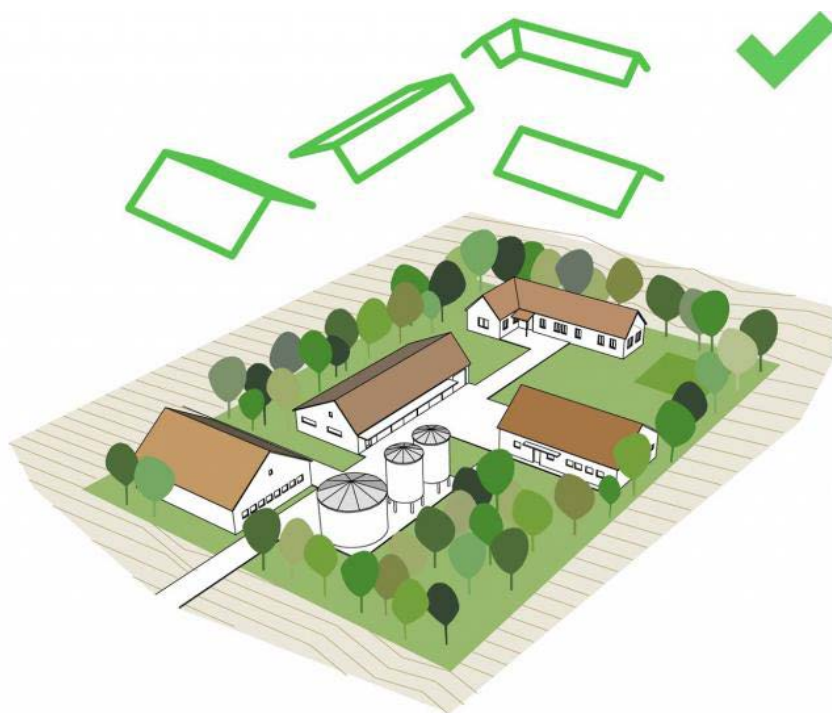
Meg kell őrizni a pincefalak és homlokzatok formai kialakítását, arányait, a szokásos anyaghasználatot valamint a pincék bejárata közötti távolságot és a közlekedési felületekhez való viszonyát. Új pincék kialakításakor ügyeljünk arra, hogy az új építmény szervesen illeszkedjen a pincesorba. A pincék fölötti területet folyamatosan karban kell tartani, kaszálassal megakadályozni az erdő terjedését és a becserjésedést.

A Béke tanya egyik gazdasági épülete

A tanya udvara

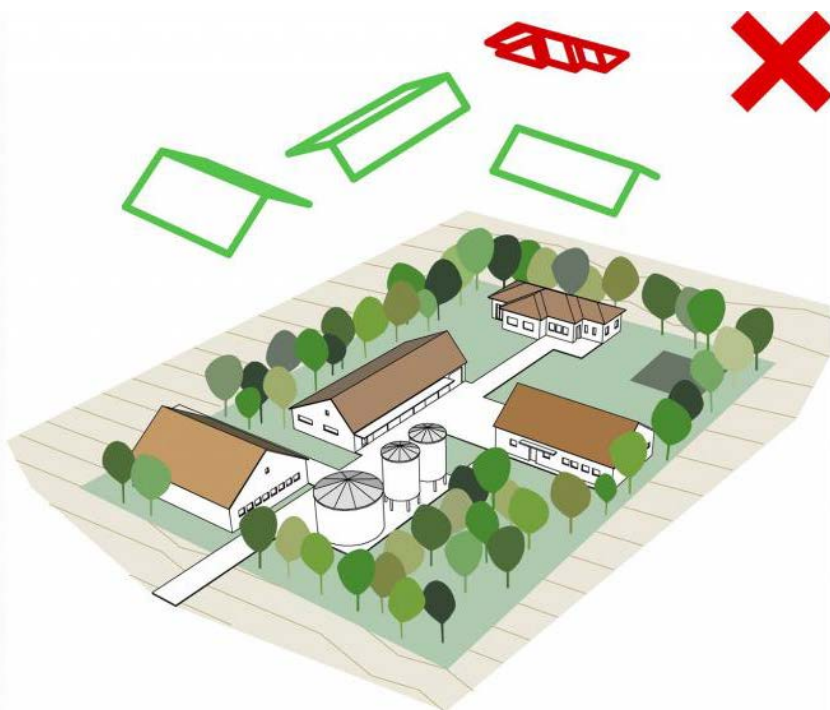

A Béke tanyán az építmények tájba illesztése fontos feladat. A tanyaépületek környezetét hagyományosan használt fásszárú sövénnyel javasolt körülvenni, ami az árnyékolást és a szélvédelmet is biztosítja.

A puszta területén javasolt a telkek aprózódásának elkerülése és a töretlen látóhatár megőrzése.

Egységes tetőidom használata a javasolt

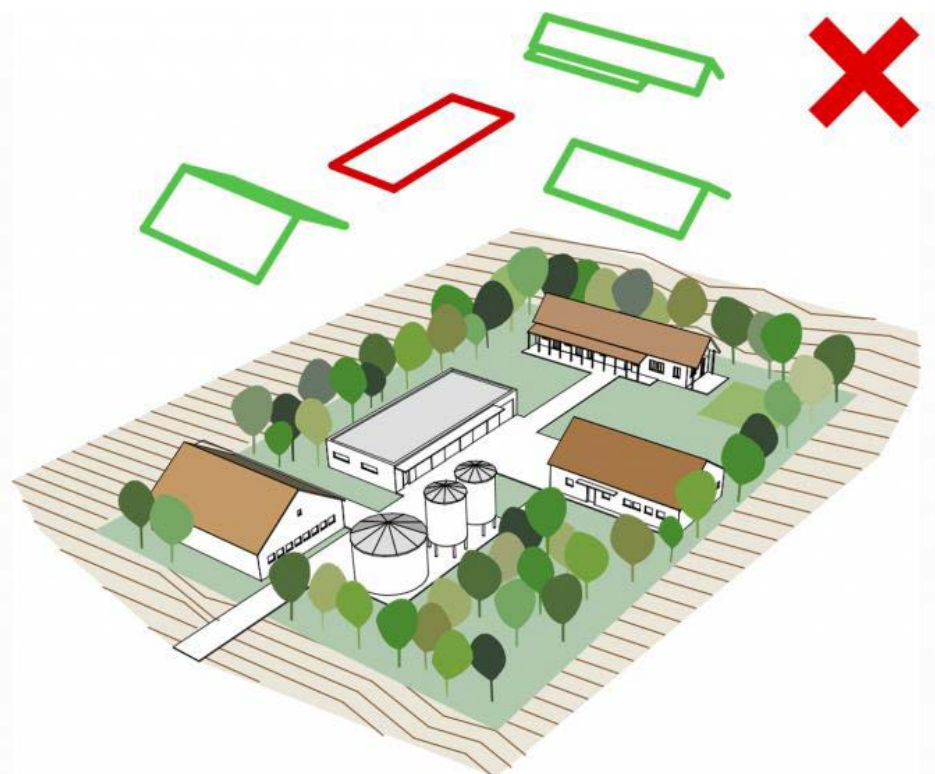
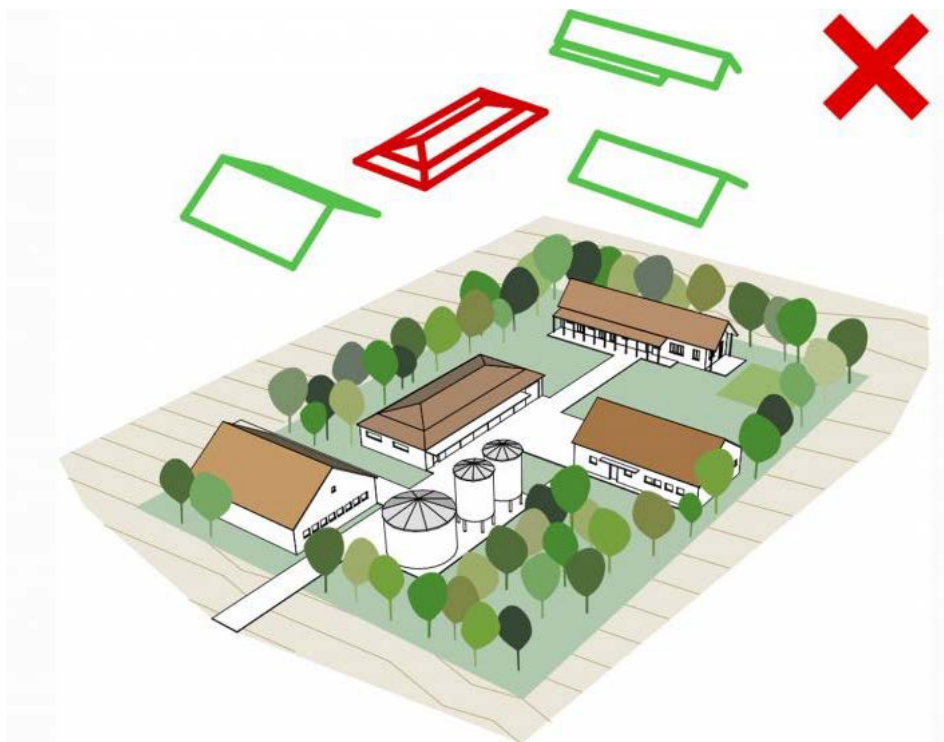

A meglévő épületek 30–45 fokos dőlésszögű tetőkkel vannak ellátva. Egyszerű formájukkal, nyugodt tetőikkel beleillenek a Legyesbényét övező, rendezett, művelt tájba.

Túlzottan tagolt tetőidomú épület nem illik a meglévő gazdasági épületek közé

Átépítés, bővítés, új építés esetén továbbra is a derékszögű rendszerbe illeszkedő telepítés, a 30–45 fokos nyeregtető, a vakolt felületű falak és a cseréptető alkalmazása javasolt.

A gazdasági épületekre is igaz, hogy nem szerencsés az összetett tetőidom alkalmazása

Lapostetős gazdasági épületek nem illenek a tájba

JÓ PÉLDÁK

A kézikönyvben felhasznált fotók mindegyike jó példákat mutat be, így mintákat keresve javasoljuk a teljes kiadvány ilyen szemmel való átpörgetését is. Általánosságban elmondható, hogy a helyi védelem alatt álló épületek – még akkor is, ha jelenleg egy-egy közülük felújításra szorul – jó példának tekinthetők.

Épületek, épített részletek

A falu nyugati bejáratánál, az emlékparkból kilépve fogad minket ez az egyszerű tömegű, cseréptetejű ház. Érdeemes megfigyelni, hogyan reagál a telek finom lejtésére.

Szép példa a népi jellegű lakóházra Legyesbényén. Homlokzata gazdagon díszített, színei visszafogottak, mégis frissek.

Az épület nyíláskiosztása a hagyományokat követi, a homlokzat arányainak megfelel. A fehér homlokzatot sötétebb földszínnel teszi játékosná. A kerítés kialakítása példaértékű.

Széles kiülésű eresz gyakori Legyesbénye épületein, erre látható itt egy szép példa. Érdeemes megfigyelní a cseréptetőt és a téglából falazott kéményt is. A keskeny telek nem akadályozza meg, hogy megtalálja helyét az utcaképben. Homlokzata egyszerű vakolt, színe visszafogott.

Az úgynevezett kockaházakat a homlokzat formálásával, díszítésével tehetjük eredetivé. Túlzásokba viszint nem szabad esni. Az alábbi példa kellemes, visszafogott földszíneket használ, a lábazati festés és az azzal harmonizáló könyöklő kiemeli. Nyíláskeretezése egyszerű.

Az új pincék felmerülhet egy új funkció a raktározáson kívül – a vendégek fogadása. Ennél a példánál a nagyobb méretek ellenére felfedezhető a hagyományos pincehomlokzat.

Sajátos építményfajták

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégerek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. De hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő? Hiszen elsősorban a figyelemfelkeltés a célunk, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amit utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településkép megteremtésére, miért ne éljünk a lehetőséggel?

*Cégéreként tud szolgálni maga az épület is. Jó példa erre a
községi könyvtár épülete.*

IMPRESSZUM

Koncepció: Fülek Zsolt, Kolossa József DLA, Riedel Miklós Márton, Kállai Kata
Készítette: Legyesbénye Önkormányzata a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan, a Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkársága és a Lechner Tudásközpont útmutatása alapján.

LEGYESBÉNYE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Polgármester: Hlivják László

Honlap: www.legyesbenye.hu

E-mail: polghiv@legyesbenye.hu

Cím: 3904 Legyesbénye, Rákóczi u. 82.

Telefon: 06/47/368-212

Szöveg: Bereczki Zoltán, Tanászi Lilla

Fotó: Bereczki Zoltán, Tanászi Lilla (kivéve ahol más van feltüntetve)

Településmérnök szakértő: Gergely Péter

Kertészeti szakértő: Simon László

Építészeti útmutató ábrái: Lechner Tudásközpont

Betűtípus: Calibri

A kiadványban felhasználásra kerültek a Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkársága és a Lechner Tudásközpont által készített minta kézikönyv (Magyarországhely) egyes részletei.

Minden jog fenntartva: Legyesbénye Önkormányzata; Lechner Tudásközpont

Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

Felelős kiadó:

Legyesbénye, 2017.

